

ประชุมบาทมโหรี

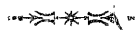
มัทมโหรีเก่าใหม่ แดพระราชนิพนธ์

รวบรวมพิมพ์ครั้งแรก

จำหน่ายในงานระดุนาว ๑สวนจิตรลดา

๙
๒๖๑๓ พ.ศ.

พิมพ์โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

คำนำ

บทมโหรีที่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้ กรรมการหอพระ
สมุดวชิรญาณสำหรับพระนครได้พยายามรวบรวมอยู่
หลายปีจึงได้มาบริบูรณ์ ล้วนเป็นบทมโหรีซึ่งนับถือ
กันว่าเป็นตำรา แต่งไว้แต่ครั้งกรุงเก่าบ้าง แต่งใน
กรุงรัตนโกสินทร์นี้ เจ้าพระยาพระคลังเห็นแต่งบ้าง
พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่๑บ้าง สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎ
พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้า
อยู่หัว แลพระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎพระยาบวร
บุรีรักษ์ ซึ่งยังมีไม่เคยพิมพ์มาแต่ก่อน อันสมควรจะ
รักษาไว้มิให้สูญเสีย จึงได้พิมพ์หนังสือประชุมบทมโหรี
เล่มนี้ขึ้น เชื่อว่าท่านทั้งหลายที่ได้สมุดเล่มนี้ไปอ่าน
จะพอใจอ่านด้วยกัน.

913
980, 953, 911
9100

สารบัญ

อธิบายเรื่องมโหรี	หน้า	๑
เพลงยาวตำรามโหรี	หน้า	๒๖
เพลงยาวไหว้क्रमโหรี	หน้า	๓๑
บทมโหรีเรื่อง		
บทมโหรีเรื่องพระรถเสน	หน้า	๓๓
บทมโหรีเรื่องกากี	หน้า	๔๐
บทมโหรีเรื่องอิเหนา	หน้า	๕๘
บทมโหรีเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอย	หน้า	๗๒
บทมโหรีเรื่องรามเกียรติ์ ตอนอินทรชิต		
เพลงศรนาคบาท	หน้า	๗๘
บทมโหรีเรื่องรามเกียรติ์ ตอนอินทรชิต		
เพลงศรพรหมาศ	หน้า	๘๐
บทมโหรีเกร็ด		
บทมโหรีโบราณ		
บทมโหรีพระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าฟ้า		
กรมพระยาบวรราชปักษ์	หน้า	๑๒๘
บทมโหรีพระราชนิพนธ์รัชกาลที่	หน้า	๑๓๓
บทสรรเสริญพระบารมี	หน้า	๑๓๖

อธิบายตำนานมโหรี

มโหรีเป็นคนตรีประสมวง ซึ่งผู้หญิงเล่นมาแต่โบราณ ทราบว่าเดิมมโหรีวงหนึ่งมีแต่ ๔ คน คือ คนเสียงสำหรับขับร้องดำเนินนำแลตีกับพวงให้จังหวะคน ๑ คนตีซอสามสายคน ๑ คนตีคกรระจำขคน ๑ แลคนตีโทนคน ๑ รวมเป็น ๔ คนด้วยกัน.

ต้นเดิมของมโหรีจะมาแต่ไหน มีเค้าเงื่อนปรากฏอยู่ในคำไหว้ครูที่บูชาเบญจคีตบรรณแลคนบรรพ ขอนลือให้เห็นว่าต้นคำรามาจากอินเดีย แต่ลักษณะที่ประสมวงมโหรีเป็น ๔ คนดังกล่าวมานี้ ดูเหมือนจะเจริญขึ้นร้องของเดิม ๒ อย่างมาประสมกัน คือขับไม้ อย่าง ๑ บรรเลงพิณอย่าง ๑ ขับไม้เป็นคนตรีประสมวงผู้ชายเล่น (ยังเล่นในการสมโภชขึ้นสู่สูง เช่นใน

พระราชพิธีตรึงคอกเป็นต้น อยู่จนบัดนี้นั้น) มีคน
 ขี่ม้าวิ่งนำคน ๑ คน สี่ล้อสามสายคน ๑ คน ไก่บั้ง
 เฑาะว์ให้จิ้งหระคน ๑ รวมเป็น ๓ คน การบรรเลง
 พิณนั้นปรากฏแต่ในหนังสือเก่า เช่นเรื่องกากี ที่
 คนธรรพคิดพิณถวายพระยาครุฑนั้นเป็นต้น เป็นคนตรี
 เล่นคนเดียว คิดพิณด้วยขลุ่ยร้องบรรเลงไปด้วย เพราะ
 มโหรีมีเครื่องขับไม้ครบหมด เป็นแต่เปลี่ยนบัณเฑาะว์
 เป็นโทน แต่มีการจับขลุ่ยมาแต่พิณ จึงเห็นว่าเดิมคง
 เขาการเล่นดนตรี ๒ อย่างนั้นประสมกันจึงเกิดเป็นมโหรี
 แต่คำที่เรียกว่า “มโหรี” จะมาแต่ภาษาใด แล
 มูลศัพท์จะหมายความว่าอะไร ได้มีผู้ค้นหากันมา
 แต่ก่อนยังหาได้ความไม่.

รูปภาพพวกมโหรีมีเขียนไว้แต่โบราณยังปรากฏอยู่
 หลายแห่ง มักมีในลายทองเขียนที่หนังสือเก่า เช่น
 สังเกตอยู่ที่เขียนขึ้นตอนปลายสมัยเรือก่องศรีอยุธยา

เป็นราชธานี โหรีมีคนเข้าขลุ่ยแลคนตีรำมาเพิ่ม
 ๒ คน แลมีคำผู้เก่าเล่าว่า รวบรวมในรัชกาล
 ที่ ๑ ทรงรัตนโกสินทร์นี้ เพิ่มระนาดไม้กับระนาดแก้ว
 ๒ สิ่ง มีโหรีวงหนึ่งจึงเป็น ๘ คนด้วยกัน ต่อ
 มาเห็นจะเป็นในรัชกาลที่ ๒ เพิ่มจะเข้เข้าในเครื่อง
 มีโหรีอีกอย่าง ๑ แลเริ่มใช้ฆ้องวงแทนระนาดแก้ว
 จะเข้แลฆ้องวง ๒ สิ่งนี้ เดิมเป็นเครื่องดนตรีของมอญ
 เล่ากันว่าเมื่อแรกเอาฆ้องวงมาใช้ในเครื่องมีโหรีเกิด
 ลำบาก ด้วยเรือนฆ้องวงมอญงอนสูงขึ้นไปทั้ง ๒ ข้าง
 ผู้หญิงไทยห่มผ้าสไบเฉียง จะยกแขนค้ำองให้ถึง
 ลูกส่งผ้าห่มเบ็ดไม่มีค้ำคิ จึงได้แก้เรือนฆ้องวงลง
 ให้ราบอย่างทุกวันนี้ จึงแลฉาย ๒ สิ่งนี้ ว่าเดิมเป็น

๑ มีผู้ชำนาญดนตรีบางคน คิดเห็นว่าระนาดแก้วนั้น ขรอน
 เดิมจะเป็นแต่คำเรียกระนาดไม้อย่างเล็กที่มีโหรีเล่น มีผู้เอาชื่อมา
 คิดทำระนาดด้วยแก้วจริง ๆ ขึ้นในชั้นหลัง ระนาดแก้วจึงมิได้เป็น
 ของใช้กันเป็นสามัญ ด้วยเสียงไม่เพราะ.

เครื่องขลุ่ย พึงเอามาใช้ในเครื่องมโหรีชั้นหลัง
ต่อมาอีก เครื่องอย่างอื่นนอกจากที่ได้กล่าวมา เช่น
ระนาดทุ้ม ระนาดทอง ระนาดเหล็กก็ดี ช้องวงเล็ก
ก็ดี เป็นของคิดขึ้นใหม่ในกรุงเทพฯ สำหรับขลุ่ย
ซอด้วงและซออู้ ก็เป็นของสำหรับเล่นดนตรีอีกประเภท
หนึ่ง ซึ่งจะกล่าวต่อไปข้างหน้า แล้วจึงเลยเอามาใช้
ในเครื่องมโหรีรวมเมื่อในรัชกาลที่ ๔ แต่ก่อนนั้นหา
ได้ใช้ไม่

บทที่แต่งสำหรับขับร้องมโหรีนั้น กำหนดเป็น ๒
อย่าง เป็นบทเกร็ดสำหรับให้ขับร้องเข้าเพลงมโหรี
เช่นร้องเพลงคืบเป็นต้น คือแต่งเอาเพลงเป็นหลัก
ของบทอย่าง ๑ อีกอย่าง ๑ เป็นบทเรื่องสำหรับให้ขับ
ร้องเป็นเรื่องติดต่อกันไป (ทำนองอย่างเล่นละคร)
เลือกเพลงต่าง ๆ มาร้องให้เข้ากับบท คือเอาบทเป็น
หลักของเพลงคล้ายกันกับอย่างก่อน บทมโหรีชั้น

เก่ามาก็แต่งเป็นกาพย์ มาชั้นหลังรวบตอนปลายสมัย
ทรงศรีอยุธยาจึงได้แต่งเป็นกลอนแปด ที่ยังแต่งเป็น
กาพย์ให้เข้ากับเพลงร้องก็มี แต่มันอย่าไปเป็นสามัญ
เหมือนกลอนแปด.

เพลงมโหรีที่แต่งไว้แต่ก่อนมีมากกว่ามาก แต่
ที่มข่อยปรากฏอยู่ในตำราฉบับในหอพระสมุด^๑ ๗ ก็เกือบ
ถึง ๒๐๐ เพลง แลเพลงมโหรืนั้นกำหนดเป็น ๒ อย่าง
อย่าง ๑ เรียกว่า “เพลงคัม” คือเอาเพลงหลาย ๆ
เพลงต่อกันไว้เป็นคัม แล้วเรียกชื่อเป็นเรื่องต่าง ๆ
เช่นคัมหนึ่งเรียกว่า “เรื่องพระนคร” มีเพลงต่าง ๆ
๓ เพลง แลอีกคัมหนึ่งมี ๕ เพลง เรียกชื่อว่า
“เรื่องนางไห” คนเป็นต้น มักเอาชื่อเพลงต้นคัม
เรียกเป็นชื่อเรื่อง อีกอย่างหนึ่งเรียกว่า “เพลงเกร็ด”

๑ ตำราฉบับที่หอพระสมุด ๗ ได้มา เป็นลายมือเขียน
ครั้งรัชกาลที่ ๓

คือบรรดาเพลงที่มีได้เขาเข้าคียบ นัยเป็นเพลงเกรค
นอกเรื่อง เพลงคียบสำหรับทำมโหรีที่เวลายาว มิให้
ต้องทำเพลงเคี้ยวช้าซากหลายเที่ยว พอบอกว่าทำ
เรื่องนั้น ก็รู้ได้ว่าจะทำเพลงใด ๆ ไปจนตลอดเรื่อง
เพลงเกรคนี้สำหรับทำเวลาสั้น คือทำเมื่อจะฟังแต่
เฉพาะเพลงฤๅเฉพาะบทร้อง ฝึกกันดังนี้ แต่เพลง
ต่าง ๆ ที่อยู่คียบ จะถอนเขาไปร้องเป็นเพลงเกรคก็
ได้ไม่ขัดข้องอันใด

ชื่อเพลงมโหรีของเก่ามีอยู่ในตำรามาก ถ้าไม่
พิมพ์รักษาไว้ก็จะสูญเสีย จึงได้คัดมาพิมพ์ไว้ต่อไปนี้
ถ้าท่านผู้ใดไม่พอใจจะอ่านก็ขอให้พลิกข้ามไปเสีย

ตำราเพลงมโหรี

เพลงคียบสำหรับไหว้ครูข้างเย็น

๑ เนียะยาดี

๒ ชมพุนท

๓ ทองเก้าน้ำ

๔ ทองย้อย

๕ ทองพรวาย

๖ ทองสระ

๗ ทองสรรม

เพลงตับสำหรับไหว้ครูข้างเข้า

๑ โฉลกแรก

๒ ลอยชายเข้าวัง

๓ อักษรโฉลก

๔ วิศาลโฉลก

๕ มหาวิศาลโฉลก

๖ พราหมณ์เข้าโบสถ์

๗ ไยคัโยนแก้ว

เพลงตับเรื่องพระนคร

๑ พระนคร

๒ ลำไย

๓ ถอยหลังเข้าคลอง

เพลงตบเรื่องนางไห

- ๑ นางไห
- ๒ ชมทะเล
- ๓ ลมพัดชายเขา
- ๔ คำหวาน
- ๕ เข้าหลด

เพลงตบเรื่องนางกราบ

- ๑ นางกราบ
- ๒ นางเยื้อง
- ๓ สร้อยค่าน
- ๔ นาคเกยวพระสุเมรุ
- ๕ พระรามตามกวาง

๖ พระราม (คีน) นคร

๗ พระรามเคนทง

เพลงตับเรื่องอรุณ

๑ อรุณ

๒ สร้อยสน

๓ มลากาน้ำทอง (อีกตำราหนึ่งเรียกเล่าซอ)

๔ คลุ้มโปง

๕ อาถัน

๖ ค้ออาถัน (อีกตำราหนึ่งเรียก อาถันลี)

(อีกตำราหนึ่งมีเพลงที่ ๗ เรียกว่าอาถันแปด)

เพลงตับเรื่องอรชร

๑ อรชร

๒ ค้ออรชร (อีกตำราหนึ่งไม่มี)

๓ สายสมร

๔ ประตงไธยก

- ๕ ประตงพนั
- ๖ ประตงเวือข (อีกตำราหนึ่งไม่มี)
- ๗ ประตงลคร (อีกตำราหนึ่งไม่มี)
- ๘ ประตงทวน

เพลงขับเรื่องพระทอง

- ๑ พระทอง
 - ๒ ค^๑พระทอง
 - ๓ ค^๒ค^๑ค^๒
 - ๔ ค^๓ค^๒ค^๑
 - ๕ นกร่อน (แต่ ๕ น ๘ อีกตำราหนึ่งไม่มี)
 - ๖ ลีลากระทุ้ม
 - ๗ ค^๑ลีลากระทุ้ม
 - ๘ ได้
 - ๙ ระบายเหตุ
-

เพลงตับเรื่องทำขวัญ

- ๑ มอญแปลง
- ๒ สรรเสริญพระจันทร์
- ๓ มหาไชย
- ๔ มโนห์ราไค
- ๕ ราโค
- ๖ เหรา
- ๗ หงษ์ไข่คอกบัว

เพลงตับเรื่องเขนง

- ๑ เขนง (เพลงตบนี้อีกคำราหนึ่งว่า
- ๒ ชักน้ำ
- ๓ ชักกระแจะ
- ๔ โกล่นแก้ว
- ๕ หน่มน้อข
- ๖ ระวังระไว
- ๑ เขนง
- ๒ กวาทงเขี้ยว
- ๓ ขอมแม่ง
- ๔ มอญเล็ก)

เพลงขับเรื่องสระบุรี

- ๑ สระบุรี
- ๒ กระระ
- ๓ นางบุรี
- ๔ มลิกาเสียเมือง
- ๕ มลายูทวน
- ๖ คุ่มลายูทวน
- ๗ แสนพิลาปน้อย
- ๘ แสนพิลาปใหญ่
- ๙ ส้มทองไทย
- ๑๐ ส้มทองแขก
- ๑๑ ส้มทองมอญ
- ๑๒ เพื่อนนอนน้อย
- ๑๓ เพื่อนนอนใหญ่
- ๑๔ นกกระต๊อต้องกระเบียด

- ๑๕ ดอกไม้ไทร
- ๑๖ ดอกไม้ตานี
- ๑๗ น้ำค้างทวันตก
- ๑๘ น้ำค้างทวันออก

เพลงตับเรื่องดอกไม้

- ๑ ดอกไม้
- ๒ ดอกไม้โอศ
- ๓ ดอกไม้พัน
- ๔ สวรรณหงษ์

เพลงตับเรื่องเกสรมาลา

- ๑ เกสรมาลา (อีกตำราหนึ่งว่า สวรรณมาลา)
- ๒ ก้านคอออก
- ๓ สะสรณ
- ๔ นางนาคใหญ่

เพลงตับเรื่องบั้งไฟ

- ๑ บั้งไฟ
 - ๒ แฝงไฟโอด
 - ๓ แฝงไฟพัน (อีกคำหนึ่งไม่มี)
-

เรื่องถอนสมอ

(อีกคำหนึ่งรวมตบนิ้วในเรื่องบั้งไฟ)

- ๑ ฝรั่งถอนสมอ
- ๒ ค้อนถอนสมอ
- ๓ ข้างขึ้น
- ๔ ข้างขึ้น
- ๕ แหกสวก
- ๖ แหกกินเข้า
- ๗ ขาเมาเล
- ๘ สังขน้อย
- ๙ สังขใหญ่

เพลงขับเรื่องพิชชา
(อีกตำราหนึ่งคณไม่มี)

๑ พิชชา

๒ คัพพิชชา

เพลงขับเรื่องนางนาค

๑ นางนาคน้อย

๒ คูนางนาค

๓ นกร่อน

เพลงขับเรื่องม้าย่อง
(อีกตำราหนึ่งรวมคณไว้ในคณนางนาค)

๑ ม้าย่อง

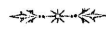
๒ ม้ารำ

๓ พิไสน้ำทอง (อีกตำราหนึ่งว่าอรรชดี)

เพลงขับเรื่องพระนเรศวร

๑ นเรศวรชนช้าง

- ๒ อปราชชาทคชช้าง
- ๓ พศทวาระแทก
- ๔ เริงตะกอน
- ๕ นางรำ
- ๖ พระรามเฝ้าสังข์

เพลงต่อไปนี้ ๒ ตับมีแต่ในอีกตำราหนึ่ง

เพลงตับเรื่องยี่สิบ

- ๑ ยี่สิบใหญ่
- ๒ ยี่สิบเล็ก
- ๓ ยี่สิบนำศพ
- ๔ ยี่สิบยาก

เพลงตับเรื่องจันทน์

- ๑ จันทน์
- ๒ คัจฉา

๓ ขำระขุน

เพลงเกร็ดนอกเรื่อง

- ๑ ศรีประเสริฐ
- ๒ ระลำระสาย
- ๓ คู่ระลำระสาย
- ๔ อังคารสยท
- ๕ นางตานีร้องไห้
- ๖ ย่านเณร (อีกตำราหนึ่งเรียก โยคี)
- ๗ ล่องเรือลคร
- ๘ มคน้อย
- ๙ ยิกินแปดขท
- ๑๐ เนอมนโหร
- ๑๑ โฉลกไทยใหญ่
- ๑๒ ขำระขุนเทศ

๑๓ จันทิน

๑๔ นางบหรง

๑๕ ยบณ

๑๖ จำปาทองเทศ

๑๗ เนระคันโยค

๑๘ คุณเนระคันโยค

๑๙ พระนครเขิน

เพลงมอญ ๔๘ นอกเรื่องเพลง

๑ กระเรียนร้องควู้

๒ กระเรียนร้องควู้เมีย

๓ แมงกูดาย

๔ คำไอยรา

๕ โสณ

๖ จอมควู้

๗ จอมทอง

- ๘ คังคัง
 ๙ หงษ์ร้อน
 ๑๐ หงษ์บน
 ๑๑ หงษ์ลดา
 ๑๒ หงษ์พอน
 ๑๓ หงษ์กายแก้ว
 ๑๔ วิศมพระจันทร์
 ๑๕ พระจันทร์ลยเหลยม
 ๑๖ นกเอี้ยงตัวผู้
 ๑๗ นกเอี้ยงตัวเมีย
 ๑๘ แมลงเม่าทองตัวผู้
 ๑๙ แมลงเม่าทองตัวเมีย
 ๒๐ เพลงทพ
 ๒๑ ทนนานทอง
 ๒๒ ลมบน
 ๒๓ น้ำไหลซอกเขา

- ๒๔ มอฺลุม
 ๒๕ มุโล่ง
 ๒๖ มุโน
 ๒๗ มลฺเลอบ
 ๒๘ ทาวทวงหนึ่ง
 ๒๙ กลิอ่อง
 ๓๐ สามภาษา
 ๓๑ สวานอัย
 ๓๒ แม่หม้ายสามคน
 ๓๓ เค้าทองทัวผัว
 ๓๔ เค้าทองทัวเมีย
 ๓๕ เค้าพักไซ้
 ๓๖ ลูกทิดแม่
 ๓๗ การระเวกทัวผัว
 ๓๘ การระเวกทัวเมีย

- ๓๙ เหวาเล่^๕นน้ำ
 ๔๐ เทพ^๖ฤๅ
 ๔๑ แมลง^๗มด^๘คอก
 ๔๒ จำปา^๙เจ็ด^{๑๐}กลีบ
 ๔๓ งู^{๑๑}เหี้ย^{๑๒}ค
 ๔๔ แมลง^{๑๓}ปอ^{๑๔}สย^{๑๕}ค^{๑๖}บ^{๑๗}ก
 ๔๕ เว^{๑๘}ไ^{๑๙}ว^{๒๐}อ^{๒๑}ง
 ๔๖ กระ^{๒๒}ต่าย^{๒๓}ชม^{๒๔}จันทร์
 ๔๗ อิน^{๒๕}ท^{๒๖}ร^{๒๗}คา^{๒๘}บ^{๒๙}ซำ^{๓๐}ง
 ๔๘ หณ^{๓๑}มาน^{๓๒}ล^{๓๓}อง^{๓๔}เล^{๓๕}บ
-

เพลงจีน

- ๑ จิน^๑เก^๒ย^๓ค^๔อก^๕ไม^๖
 ๒ กร^๗อง^๘ค^๙อก^{๑๐}ไม^{๑๑}
 ๓ ร^{๑๒}อ^{๑๓}ย^{๑๔}ค^{๑๕}อก^{๑๖}ไม^{๑๗}
 ๔ จิน^{๑๘}หล^{๑๙}ว^{๒๐}ง

๕ นางกลีบเข้าที่

๖ นางลูกจากที่

รวมเพลงมโหรีมีในตำรา ๑๘๗ เพลง

เพลงที่ปรากฏชื่อในตำรา ให้ถามพวกกรมโหรี
 แจ้งว่าทวนนี้สูญไปเสียมากแล้ว เพลงที่ไม่เคยได้
 ยินชอที่เดียวก็มี เพราะตำราเป็นของโบราณ เห็น
 จะเป็นเพลงครึ่งกรงเก่าโดยมาก.

การเล่นมโหรีเมื่อครั้งกรุงเก่าคงเล่นกันชม จึงได้มี
 ผู้คิดผูกเพลงมโหรีขึ้นมากมายทั้งปรากฏในตำรา เพราะ
 เหตุที่ในสมัยนั้นยังมีพระราชบัญญัติห้ามมิให้ใครมีละคร
 ผู้หญิงนอกจากของหลวง ผู้มีบัณฑิตก็ชิงมีสัตว์เป็น
 ขริวารจึงหักแต่มโหรีไว้เป็นเครื่องบำเรอที่บานเรือน แล
 พอไปเล่นนอกสร้อยสักวาทะในเวลางานนักชัฏฤกษ์ มา
 ถึงชั้นกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ มาจนรัช
 กาลที่ ๓ เจ้านายแลข้าราชการผู้ใหญ่ก็มีมโหรีกัน

โดยมาก ในเพลงยาวเก่า บท ๑ กล่าวถึงมโหรีที่บ้าน
เจ้าพระยาพระคลัง หน พอเห็นลักษณะการเล่นมโหรี
สมัยนั้นได้ จึงคัดมาพิมพ์ไว้พอให้เห็นเป็นอรรถาทรณ์.

เราพลาทางชวนชนทอนั่ง เรานั่งฟังเสียงทีย
กระจบ ทั้งซอรับขับขานประสานคี่ เรื่อนนางให้
พระนคร ครั้นพระกรณจะใกล้หลับ มักให้ขับนาง
กรายสายสรว แล้วไปเรื่อนมลายค้เพื่อนนอน ถ้า
จวนคั้นแล้วจึงย้อนมาทางใน มโหรีน้อยน้อยนพทค
แต่สันททเรื่อนรู้เหมือนผู้ใหญ่ (แล้วก็ส่งเสมียนรอง
ทั้งสองไป บอกพระไวยว่าจำเลยมาแล้วเออ)

เข้าใจว่าการเล่นมโหรีมาจับเสอมชาลงตั้งแต่รัช
กาลที่ ๕ ด้วยพระราชทานอนุญาตให้ใคร ๆ มีลครผู้
หญิงได้ตามชอบใจไม่ห้ามปรามตั้งแต่ก่อน ผู้ที่มีสัทธิ
ะปนบริวารไปห้คเป็นลครผู้หญิงเลียบโคชมาก เมื่อมี

๑ คือเพลงยาวเรื่องว่าความแดงในรัชกาลที่ ๑ หอพระสมุดฯ
พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖

ละครผู้หญิงชนแทนละครผู้ชาย การที่ผู้ชกหักผู้ชายเป็น
 โขนละครอย่างแต่ก่อน ก็เปลี่ยนไปเป็นหักเป็นบัพทลาย
 เกิดการนิยมเล่นบัพทลายเครื่องใหญ่วิเศษกว่ากันชน
 แทนมโหรี มโหรีผู้หญิงก็เสื่อมทรามด้วยเหตุทั้ง ๒
 ประการที่กล่าวมา

๑. ปรากฏในหมายรับสั่งครั้งรัชกาลที่ ๔ ว่าเมื่อสมเริง
 พ.ศ. ๒๓๕๕ มีการบวงสรวงฉลองพระที่นั่งอาภรณ์ภิโมกข์ปราสาท
 เมื่อเดือน ๕ ขึ้นค่ำ ๑ โปรดฯ ให้ขอแรงบัพทลายเครื่องใหญ่ของเจ้า
 นายแลข้าราชการเข้าไปทำบวงสรวง มีรายชื่อพิมพ์ลายในเกณฑ์ครั้ง
 นั้น คือของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ๑. กรมหลวง
 เทเวศรวิชิตรังสรรค์ ๑. กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ๑. กรมหลวง
 วงศาธิราชสนิท ๑. สมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ๑. กรมหมื่นมเหศวร
 ศิววิลาส ๑. หม่อมเจ้าประเสริฐศักดิ์ ๑. สมเด็จเจ้าพระยาบรมม
 หมาพิไชยญาติ ๑. เจ้าพระยาบวรราชนายก ๑. พระยามนตรีสุริยวงศ์
 ๑. พระยาเสนาภินทร ๑. พระยาสุรินทรราชเสนี ๑. เจ้า
 หมื่นสรรพเพชญ์ศักดิ์ ๑. รวมทั้งสิ้น ๑๓ วงด้วยกัน บัพทลาย
 สำหรับเล่นละครในสมัยนั้นเห็นจะเป็นเครื่อง ๕ จึงไม่ปรากฏว่า
 บัพทลายเจ้าของละคร เช่นกรมพระพิทักษ์เทเวศร์ ต้องเกณฑ์ใน
 งานนี้

แต่มีมโหรีอีกอย่างหนึ่งเป็นของผู้ชายเล่น เกิดขึ้นแทนมโหรีผู้หญิง คือที่เรียกว่า “มโหรีเครื่องสาย” กล่าวกันว่าเริ่มมีขึ้นแต่ในรัชกาลที่ ๓ เดิมเป็นแต่มีผู้เอาเครื่องดนตรีแปลก ๆ เช่นซอสองสายอย่างจีน มาเล่นดนตรีไทย ต่อมาจึงคิดเล่นประสมวงกัน มีซอด้วงซออู้ จะเข้ บัซซ ทำเข้ากับกลองแขก เรียกว่า “กลองแขกเครื่องใหญ่” ครั้นมีคนชอบจึงแปลงมาเป็นมโหรี โดยเอาเครื่องมโหรีเดิมมาประสม ใช้โทนรำนาดับแทนกลองแขกและบ่ออย่างที่มีระนาดและฆ้องวงเพิ่มเข้าด้วย จึงเรียกกันว่ามโหรีเครื่องสาย ซึ่งเล่นอยู่เป็นพนในทงวันนั้ กระบวรร้องของมโหรีเครื่องสายไปเอาอย่างบพาทย์เครื่องใหญ่ใช้ส่งลำนำอย่างเสภาเสียเป็นพน บทแลกระบวรขั้ร้องอย่างมโหรีเดิมก็เลื่อมสูญไปทุกที่ การรวมการหอพระสมต ๑ จึงพยายามรวบรวมบทมโหรีของเก่าพิมพ์รักษาไว้ในสมัคเล่มนี้ เพื่อจะมีให้สายสูญไปเสียทีเดียวแสดงรื่องตำนานมโหรี ส่นเนอความเพียงน.

เพลงยาวตำราแม่โหรี

...~*~...

๑ ข้าไหว้ครูชอชอคำนั้ ขั้บวรสถานสายสุหรวัว
 เรือง มโหรีแรกเริ่มเฉลิมเมือง ขอกเียงฉับบวร
 นาน แต่บรรดเพลงใหญ่ให้รู้ชื่อ คือโลกแรกเรือบ
 เฉื่อยฉาน อักษรโลกบรรเลงดนตรี วิศาลโลกนั้น
 เปนหลั่นลก มหาโลก, ลอยชายเข้ววัง พวหมณเฑิน
 เข้วยังอุโบสถ ไยคเียงนมณีโชติชก ใต้ขบทยอกค่น
 ทนตรี ฯ

๒ เพลงชอทั้งสองรองรับ นั้บอิกเฑียบทกำหนดส
 ี่นามว่าเนรปาคี กับศรีสุวรรณ, ชมพุนท ทอ้งเก้
 ี่น่านอง, ทอ้งย้อย ทอ้งพรายแพรวพรายแสงสค ทอ้ง
 สจร, ทอ้งสมสมมคี่ กลบตรงจ้าล้านาน ฯ

๓ นางกรายแล้วย้าย นางเียง เรียงเรือบ
 ้วยสรว้อยค่าน นาคเียงพระสุเมรุพาดพาน พระชั้ตาร

ติดตามกวางทอง ราเมศออกเดินคองคอง พระราม
นครควรสนอง เจ้เพลงบรรเลงลำทำนอง ที่สาม
ต่อสองประสานกัน ฯ

๕ ขึ้นมอญแปลงใหญ่ในบทสี่ สรรเสริญจันทร์
ดวงสวรรค์ มหาไชยในเรื่องรำพรรณ มโนห์ราไค
อันครั้นครวญ ราโคเคียงเรียง, เหวา พงษ์ไชย์ตุมมา,
สร้อยสงวน ยิ่งฟังยิ่งเพราะเสนาะนวล ในขบวนบรรเลง
เพลงพ้อ ฯ

๕ บังใบ, แฝงใบไคค้ออัน ฝรังรำร้องถอนสาย
สมอ คู่ฝรัง, บ้าย่นบทยอ คู่บ้าย่นต่อลำคัยไป แหก
สวก, แล้วแขกกินเหล้า อิกยาเมาเล, สังข์ใหญ่ สังข์
น้อยร้อยเรียบระเบียบใน ลียบเอ็ดบทยอไว้ให้เจนจำ ฯ

๖ สรรพหรั่งรัชชีย่าง กระระนะ, นางขุหรงเรือยรำ
มลากาเสียบเมืองลำนำ มลายหวนซ้ำสืบไป แล้วคู่
มลายหวน เสนาะนวลเพลงเพอนนอนใหญ่ เพอน

นอนน้อย, คอกไม้ไทร เป็นลำคัยคอกไม้ไทรนี้ " แสน
 พิลายใหญ่, พิลายน้อย น้ำค้างย้อยตวันตกเรื่อระ
 น้ำค้างตวันออกโดยมี นกกระชกต๋องที่กะเบือร่อน
 สมิ้งทองไทย, รามัญ, แชก สิบแปดเพลงแจจแจ
 จำสอน ประสานเสียงเพียงขอสุวรรณค์วอน ที่หูกบาย
 กลอนไม้ยี่คย้ง ฯ

๕ เพลงเจ็ดนั้นตั้งอรชร สายสมร, ปะโตงโศก
 โศกหวัง ปะโตงหวน, ปะโตงพันพั้ง เป็นห้าเพลง
 ไม่พลั้งเพลินชม ฯ

๖ เพลงแปดนั้นสุวรรณมาลา มากันต่อคอก,
 สวรรค์ ทั้งนางนาคใหญ่ชื่นชม บรรทมเป็นเพลง
 แปรปอง ฯ

๗ พระทอง, คู่พระทอง, คัดคู่ คู่คัตคู่จรัสเรือง
 สมอง สิบทเพวระลำทำนอง เรียบร้องเพลงเก๋ากล่าว
 กลอน ฯ

๑๑ เพลงสืบนั่นเรียกคอกไม้ คอกไม้พันประไพเกสร
อีกคอกไม้ โอดเอื้อนซอซอน สุวรรณหงษ์อ่อนคักคณาคต์ ฯ

๑๒ นางให้, สมนัดชายเขา เบ้าหลุก, ชมทะเล,
คำหวาน ห้ายทกกำหนดในการ ประมาณที่สืบเอื้อน
เพลงมี ฯ

๑๓ อรุณ, สร้อยสนระคนกัน อาถัน, คลุ้มโปง,
อาถันสี อาถันแปด, เล่าซอต่อคัก เพลงที่สืบสองมี
เรื่อกครบ ฯ

๑๔ ยิกินใหญ่, ล่องเรือนคร แซกซันยิกินน้ำศพ
ยิกินยากซ้ำคำรบ เพลงสืบตามจบเจเนใจ ฯ

๑๕ สืบสนั่นคือพระนคร เรือยว่อนสำเนียงเสียงใส
อีกทั้งลำนาลำไป ถอยหลังเข้าในคลองจร ฯ

๑๖ เพลงสืบทำนี่มานางนาคน้อย ถู้นางนาคพลอย,
นกร่อน ม้าย่อง, ม้ารำ, อรชร สีสอนตามเรื่องเนอง
กัน เขนง, กระทงเขี้ยวแสง ขมิบแปดง, มอญเล็ก

สลับกัน แยกออกเพลงละเจ็ดวงสำคัญ เพลงสืบทา
ว่าพรรณขบถ ๖

๑๖ สืบหยกยกบทกำหนดชื่อ คือว่าจินตนิยายลัทธิ
อีกคู่กันโดยบัง ชบข่าระบุนคงครบกระบวน ขบเพลง
เรื่องใหญ่แม่นใครเรียน อสุภะเพียรให้ดั่งถั่ว เพลง
พลัดทำนุจิไว้ตามควร สืบสวนโดยระเบียบเรียบร้อย ๖

๑ ศรีประเสริฐระส่ำระสาย เรียงรายวงแหวน
รอบก้อย^๑ อังคาร, เนระคันโยค, โยคี, มกนัช
นางตานีให้ละห้อยไศกา พระนครเขินขันยรรเลง
ร้อยสามสิบเจ็ดเพลงฟังศึกษา นโหรีมีเรื่องขุราณมา
แต่กรุงศรีอยุธยาใหญ่เอ๋ย ๖

(เพลงยาวยทนส่งไยว่าเจ้าพระยาพระคลังหนแต่ง
ครั้งรัชกาลที่ ๑)

๑ ในตำราอีกฉบับ ๑ หมวดนี้มีชื่อเพลง ล่องเรือลคร
จำปาทองเทศ อื่นนั้น เกินอยู่ ๓ เพลง แต่เพลงแหวนรอบก้อย
หาไม่.

เพลงยาวไหว้ครุฑไหว้

๑ ขอกริ่งเกล้าบังกษเกษ ไหว้ไทเทเวศร์เป็น
ใหญ่ อันเรื่องรัฐครุฑรอบพิณไชย สถิตย์ในฉ้อชั้นกามา
ทรงนามชอญจักษุ ได้สั่งสอนศาสนศิษย์ในแหล่งหล้า
เป็นตำหรับรับรองสืบมา ปรากฏเกียรติในแผ่นดินดอน
ข้าขอชลักรรณค่านัย พระคนธรรพด้วยใจสไมสร จะ
ก็กลัษรับรองทำนองกลอน จงศรีสถาพรทุกประการ ฯ

๒ อนึ่งข้าขอประนตบทรวิ พระจุลจอมจักรพรรดิ
มหาศาล คือองค์พระทรงครุฑไชยชาญ อวตารจาก
เกษียรสมุทรมา หวังจะทรงค้ำชูเชื้อให้เย็นยวค ทำนุ
พระพุทธศาสนา จะบำรุงผดุงแหล่งโลกา ให้ไอพริ
ลาชนุชกั สวรรค์ไพบลยภลลพ เลิศลยภระมัตวิ
ทุกกรุงศรี มีทั้งพระเสวตรกิริณี ศรีคุณลักษณเลิศ
อำนวยพงศ์ บ่อนมฤฤทธิภฤชญาไปทุกทิศ พระทรง
อิศรภาพสูงส่ง สิทธิศักดิ์ดังพระจักรวาลค์ ดำรงทวาร

ราชธานี ขอพระเดชเดชางนารด พระบาทปกเกล้า
เกษ ข้าราชการเรียงเรียงมโหรี ขอกรวยกระโจมร่มนา
โทนขลุ่ยฉิ่งฉาบระนาดมอญ ประลองเพลงขับกล่อม
พร้อมหน้า ขอเจริญศรีสวัสดิ์ทุกเวลา ให้ปรีชาชาญ
เชี่ยวชาญในเชิงพิณ ฯ ๑๘ คำ ฯ

เพลงยาวไหว้ครุบทน ข้าเฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า
ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าบรมโกษฐ ฤๅมิฉันนั้นก็เห็นจะ
(เป็นของเจ้าพระยาพระคลัง หน) แด่ครั้งรัชกาลที่ ๑
ทรงวัดคนโกสินทร์ ท้ายกล่าวความขอพระเกียรติแห่ง
หนึ่งว่ามีช้างเผือกพัง แผ่นดินสมเด็จพระเจ้าบรมโกษฐ
ได้ช้างเผือกพังมาแต่กรุงก็มีพญาช้าง ๑ ชั้วระหว่างเป็น
พระวิเชียรทัศทินทร ในรัชกาลที่ ๑ มีช้างเผือกพัง ๒ ช้าง
ชั้วระหว่างเป็นพระเทพกษัตรช้าง ๑ พระอินทรไอยรา
ช้าง ๑ เพลงยาวยทนต์แต่งใน ๒ รัชกาลนั้น แต่สงสัย
ว่าจะมีผู้แก้ภายหลังแห่งหนึ่ง ตรงที่กล่าวถึงเครื่อง

มโหรีว่ามีขึ้นยัง ได้สอสรุปเขียนครั้งรัชกาลที่ ๑ มโหรี
ยังมีขึ้นหรือไม่

บทมโหรีเรื่องพระรถเสน

๑ จะกล่าวเรื่องเมื่อนิราศ วรรณโคกเศร้า
แสนถวิล แสนทเวศเวทนายพาพิน จนสุดสิ้นสูญ
ชีพชนมาน เพราะหวังจิตร์พิศวงจงสวาท มุ่งมาก
ว่าจะเป็นแก่นสาร ประทีปทอสังข์ชื่อจริงกาล ไม่ระแวง
ภูบาลจะจากจร

๑๐ ฝ่ายนางเมรีศรีสวัสดิ์ บรรณมเหสีแทนรัตน
บุษยาม์ ท้าวเดือนเลื่อนล้นบ้นันธร จะใกล้แสง

๑ เจ้าใจว่าบท ๔ คำข้างต้นนี้เป็นของแต่งเชื่อมกับบทไหว้ครู
บทต่อไปเป็นบทเดิม

ทินกรอโณไทย ^{๕๖} พนกายชายเนตรนฤมล ^{๕๗} มีไคยัด
 พระยอกพิศมัย ^{๕๘} แสนโคกขวิเทวนาใน ^{๕๙} อรไทยทุม
 ทอกลกลกาย ^{๖๐} ให้ได้ออกกาลอาครภูลเทศ ^{๖๑} ชลเนตร
 กลอกลองลงนองสาย ^{๖๒} พलगปลกนางรำจำเรียงราย
 นางสนมทั้งหลายก็พินทุ ^{๖๓} มีไคทรายเรื่องความโศกคึก
 เสาวนิจึงแจ้งแห่งอนสนธิ ^{๖๔} วายทินพระยชคนฤมล
 สติคัยบนแท่นแก้วแล้วหายไ ^{๖๕} เห็นเป็นวิปริตผิปลาต
 ภูนารดเบี่ยมบลไปหนไหน ^{๖๖} ฤจะว่าผ่านฟ้าเสด็จไป
 สติคัยในโรงราชพาชี ^{๖๗} ปลาตใจเมือจะไกลเข้ายามสอง
 เสียงอาชาเรียงร้องอ้อยม ^{๖๘} เอะผิกแล้วพระแก้วกับพาชี
 ฤว่าหนคินหลังไปยังเมือง ^{๖๙} ฯ

๑ เรือเกิดสาวใช้ไปค้นหา ^{๗๐} แต่กิจจานั้นอย่าให้
 พงเพื่อง ^{๗๑} แม้นท้าวอยู่รู้แล้วจะชกเคื่อง ^{๗๒} พงยักเือง
 แยกคายชม้าย ^{๗๓} ถ้าแม่พระไปชมสนมใด ^{๗๔} อย่าทำ

ให้ทำวไทเธอออกดู จงเอาเหตุนั้นมาแจ้งแสงกนก คั่น
 ษัตริย์อยู่วุ่นวาย ฯ

๑ ฝ่ายสนมนางในได้สัถย์ เคารพรับพจมาน

คลานขยับ ออกมาจักษุสรวนมากมาย ต่างแยก
 ย้ายรายทั่วทุกเรือนจันทร์ บ้างก็คุประที่ปเตียนเตียว
 เวียนส่อง ทุกชั้นช่องห้องปรางค์นางสวรรค์ ทั้งที่สรวง
 ที่เสวยเกษจันทร์ พวกสาวสวรรค์สอดส่องทุกห้องมา
 ประเทียบทั่วโรงรถชวเรศ เทียบประเวศแลลออกสอดหา
 สุนัขพระนรินทร์ทั้งอาชา ถัดยาทั้งหลายก็ตกใจ ฯ

๑ ชวนกันวิ่งวามปรางค์รัตน์ ประนมหัตถ์ทูล
 แจ้งแถลงไข ข้าคนทั่ววังนอกตำหนักใน ก็มีไต่พบ
 องค์พระทรงฤทธิ ทั้งโรงรัศมีศรภุญชราชาติ เคย
 ประพาศแต่ก่อนจรสฤทัย อนึ่งชงอาชาที่ชอบชืด
 ก็เห็นผิดหายไปไม่พบพาน แม่นแท้ทั่วแกล้งมา

ลงโลม ภิรมย์โลมแล้วร้างห่างสมาน มาทอด
ทิ้งมิ่งแม่ไพรมาณ ข้าเห็นการเที่ยงตรงอย่าสงกา ฯ

๑ นางสยัมปรีดา พงสนมทูล อิงอาครโคกสร้อย
ละห้อยหา สองหัตถ์นรมท่มุขรา ว่าไฉ่พระยอด
ฟ้ามิเห็นใจ อยู่หลัดหลัดซัดเสียให้เมียไทย ร้อน
รอยสิ้นแรงกรรแสงให้ สรุเสียงพิลาปวังเวงใจ สด
ไปในราชเรือนจันทน์ ฯ

๑ ฝ่ายอนงค์นางท้าวทั้งสาวศรี ต่างกรรแสงไค้
ไม่มีขวัญ บ้างวิ่งหายานักดู่พลวัน นวดพันพระส
อไทย บ้างเอาน้ำมาลามาโลจสรง จอมอนงค์หอม
ชันกลับพันไค้ ให้ละห้อยละเหี่ยเสียน้ำใจ บีมขรรไชย
ครวญครางทางรำพรรณ ฯ

๑ ไฉ่ไฉนพระยอดเสน่หาน้อง มาปกครองกรุง
ไกรโอสวรรย์ เมียค้อยผาศักทุกคืนวัน ประชากร
กุ่มก้นที่ก็เปรมปราย ทั้งฝูงนักสนมเอกเนกแน่น ความ

แสนสุขลาเหลอหลาย ทุกหมื่นเมืองเลื่องชื่อฤากระจ่าย
 ขอมถวยอภิวัตน์ทา ควรฤาพระมิ่งมงกุฎเกษ
 มาทุเรศแรมร้างเสนหา หมายถึงว่าพระจะเมตตา
 ไม่สงกาพาช้อจนเสียการ ฯ

๑ อนิจาไอ้ออมกระหม่อมโลก มาชดเสียให้เมีย
 ไศกไม่สงสาร แทะบะสคฺสณฺ์สิ้นชนมาน ฤทธิกาล
 เกิดกั้นคังอิคคิ ทั้งนี้เป็นคณคัวยอัคร มั่นเสียมสอน
 ทลเสนอให้เธอหนี ให้ท้าวเหาะเหินคลาจากธานี ไม่
 ทนรุ่งราตรีทิวกาล ฯ

๑ ออกเอยจะอยู่ไยให้เป็นคน ประชาชนครหา
 จะว่าขาน สำหรับแต่จะอปรมาณาน เหมือนหญิงพาล
 รานฉวีไปจากเมือง แม้นรบือฤาข่าวถึงท้าวใด กิติศัพท์
 ถึงไหนจะฟังเพื่อง ว่าหญิงชั่วฉวีร้างไว้แรมเมือง
 ใครองจะเคืองวิญญาเป็นน้าอาบ ว่าพธางทางคหุหอโสด
 กับกำพคทองเนตรก็สูญหาย ประจักษ์ยลว่าเป็นกลอุบาย
 นางฟมฟายชลนาจำขัลย์ ฯ

๑ ครั้นเคลอนคลายอาทรภูลเทวด อัครเวศที่รัสไใช้
เหล่าสาวสวรรค์ ให้ไปเรียกพลพลกมุภัณฑ์ รีบเข้า
มาให้ทันในวัน

๑ (ฝ่ายสนมกรมในนางกำนัล) สาวสวรรค์
ประนอมทศศรี ออกมาส่งกมุภัณฑ์ทันที เสวนี้ให้หา
อย่าช้านาน ๆ

๑ ฝ่ายกมุภัณฑ์ได้พวงนางสาวใช้ คลานเข้าไป
คอยรับพระขรรค์ นางศรีสสังพลพลมาร อย่าเนิ่น
นานคลาไคลไปบัดนี้ เจ้าหญิงควรไล้ไปก่อน ขจร
ตามองค์พระทรงศรี ถ้าพบตัวกัมเกล้าภูษิตี จง
เชอเชิญภูมให้กลับมา อันซึ่งอัครทวยง ท่านจง
กินเล่นเป็นภักษา ชื่นโลให้ตออย่าให้ตึกพสธา อสรา
คมคัลอัญชลิ ถอยออกมาจัตแวงกระบวนทัพ คงคัย
ลวันอสรยักษี ให้นายให้ ไหขึ้นสามที ธรณิเลื่อนลัน
สนันทั้ง เป็รื่องเป็รียงเลียงฤทธิแรงโรจน์ พลมาร
นัยโกฏสังขยง แผ่นโผนโชนจำคัวยกำลัง ไม่รอร้ง
รีบเร่งตะเบงพร ฯ

บททูลเรื่องพระรถเสนนั้น เป็นบทแต่งครั้งกรุงเก่า
ถ่ายมาจากกาพย์ห่อโคลงเรื่องพระรถเสนอันเป็นบทขับ
ไม่เป็นแน่ แต่ก่อนเคยใช้เป็นคำราตรีร้องกันเพลงฉิ่ง
ไว้ขับเพียง ๒ คำ คือ

๑ ฝ่ายนางเมรีศรีสวัสดิ์ บรรณเหนือแท่นรัตน
ขจรวิมล คาวเคื่อนเลือนล้นยุคนธร จะใกล้แสงทินกร
อโณไทย

ให้ขับร้องกันเพียงเท่านั้น บทก่อนนั้นจึงเลยสูญไปเสีย
คราวหนึ่ง หนึ่งสัปดาห์ไม่มีทำผู้จำก็ไม่มีใครจำไว้ได้ หอ
พระสมุดฯ สืบสวนอยู่ช้านานจึงได้ความว่า นางชินฮาว
ของจอมมารดากรมหมื่นกวีพจนสุปรีชาอายุได้ ๘๐ เศษ
จำบททูลเรื่องพระรถเสนไว้ได้ตลอด ได้ให้ไปขอ
จดมาพิมพ์ในสมุดเล่มนี้ แต่เพลงที่ร้องนอกจากต้น
เพลงฉิ่งจะร้องเพลงใดอีกบ้างนางชินหาทราบไม่ ได้
ถามกรมทูลก็ไม่มีผู้ใดที่เคยเห็นบทเรื่องพระรถเสน

นอกจาก ๒ คำที่เป็นคำร้องต้นเพลงนี้ ขยายแต่ว่า
เพลงคันทน์ของคันทน์เพลงนี้นี้มี ๔ เพลงด้วยกัน คือ
๑ ต้นเพลงนี้ ๒ เพลงเรไรหางขาว ๓ เพลงทอง
พระธาตุ ๔ เพลงนกขมิ้นเหลืองอ่อน ได้ความเพียง
เท่านั้นจึงไม่สามารถจะลงเพลงร้องได้เหมือนกับเรื่องอื่น
ที่พิมพ์ต่อไปข้างหน้า.

บทไหว้เรื่องกากี

บทที่ ๑ ร้องนางนาค

๑ คนธรรพ์ครั้นเห็นกรงกระษัตริย์ แจ่มวิหิต
ให้เนตรถึงบรรพต น้อมเศียรบรรคพามา จับพิณ
คิดประสานสำเนียงนวล แกล้งประคี่รู้คิดขยับ
กาพย์กลอน กระแสเสียงลอยอ่อนแล้วโหยชวน
โอ้พระพายชายกลิ่นมณีจวน หอมหวานนาสาเหมือน
กากี ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๒ ร้องพิศซา

๑ รื่นร่นสนจิตรพำไต้ เหมือนเมื่อไปร่วมภิรมย์
 สมศรี ในสถานพินาศนิมพลี กลิ่นชายทรวงพืไม่
 เว้นวาย นิจาเอ๋ยจากเซบมาเจ้ทวัน กลิ่นสคันธรวศรีน
 ก็เหือกหาย ฤว่าใครแนยน้องประคองกาย กลิ่นสาย
 สวาทิชาบอรามา ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๓ ร้องลีลากระทุ่ม

๑ พระยาราชเวนไทยไต้สคัย สำเนียงชัยกล่าว
 กลิ่นขนิษฐา ประหลาดจิตรพิศคนธัพพา จินตนา
 น่งนกกนงใน เอลไฉนอายนึ่งกล่าวกลอน ถึงกลิ่น
 แก้วตั้งครมาเสียบไต้ คุณไกรธแล้วระจับคัยไว้ ะพั้ง
 ไปให้รู้ในเรืองความ ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๔ ร้องกราวรำมวญ

๑ นาฏกเวนเจนแจ้งในที่ไกรธ จิงเอนโชนฐคำ
 ขัษกระหัยหยาม ใ้ว่าแก้วกานดาพางาม ยามนี้

เจ้าจะนั่งนอนองค์ พอยู่จะไ้ช้ประคองขึ้น ล้ำวณ
 วนร่วมจิตรพิศวง เลียกายจากพราวเนอนวลผจง
 คิจะใคร่คั่นคงฉิมพลี ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๕ ร้องพม่าน้อย

๑ ครูปึงยังคั้งฤไทยแก่น กังแสนอันรุมมาจุ
 เสแสงแกลังกล่าววาท ว่าคณเสนีเสนาะพิณ เรา
 ใ้พึงกัวานประสานสาย บรรยายหลากจิตรคิถวิล
 ถ้วนายก็เ็นชายแต่เ็นกิน ไฉนรู้เ็ร้งสิ้นถึงฉิมพลี
 ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๖ ร้องตะนาว

๑ เราแจ้งว่าทางทเวศเขตรวัญ สักฉันทักัน
 สมทโสศรี แม้นจะคว่างแวงหางโมรี ก็มลงถึงท
 แ่นกินกาล ค้วยน้านั้นสุขุมเลอียค่อน ชื่อว่า
 ทนตรอันไพศาล ประกอบหม่มจักษุมภาพาล คชสาร
 เ็งอกน้ำแลนากินทร ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๗ ร้องทวายเป็น

๑ ผู้ใดข้ามนทีสี่พันนคร ก็มีชัยมรณเป็นเหยื่อแก่
สัตว์สัน ถึงว่าพระยาครุฑก็เต็มบิน จะล่องลัดถึง
พิมานทอง แน่นนายนี้ไปไหนเล่า ถ้าโดยเคว่าเล่น
ก็เห็นคล่อง ถ้าเหาะเหินได้ทั้งใจปอง จึงได้ไป
เห็นห้องพิมานไสย ถ้าประกอบกายสิทธิ์วิเศษ
วิเศษด้วยมนตราเป็นไหน เราก็หวังอยู่ยังไม่เคยไป
คิดจะใคร่ศึกษาเป็นอาจารย์ ฯ ๖ คำ ฯ

บทที่ ๘ ร้องมอญใหม่

๑ คนรพรพครันฟังก์แย้มสรวล กล่าวสำนวนเฆาะ
เย็บเฉลยสาร อันเวทมนต์ฤทธิไกรไม่เชื่อวิชาญ แต่
จิตรหาญแทรกขนสุบรรณพร พระนครอุครของชู้เป็น
ชายเฉา มาพาเราผู้ชู้ไปสู่สมร วาตรียกเข้าแนบ
นอน ทิวกกรเจาแนบประจักษ์นาง ต่างชู้ต่างชนทุก

คืนวัน แต่สรวรณหมีจิตรไม่คิดหมอง เป็นลัทธิ
ทั้งพร้อมไม่อำพราง ข้าราชการกลัวเกลือกจะมีกรรม
ฯ ๖ คำ ฯ

บทที่ ๙ ร้องทะยอย

๑ ว่าพลางขับครวญกระบวนพิน ใ้ว่ากลืนกา
พินยามัน เลียบกายภักตร์รับภักตร์เมียงมัน เลียบ
กายภรณ์รับศพนา เลียบกายขนงกักรับที่ยักยวน
เลียบกายเนตรนำชวนเสนหา เลียบกายปรางข้างเขื่อน
กระบวนมา ให้นาสาสวรสรวรณใจ ฯ ๕ คำ ฯ

บทที่ ๑๐ ร้องแรก

๑ เลียบกายโอบอุ้มคำให้กำหนด เลียบกายกร
สอครึกกระหวัคไหว เลียบกายเต้าเคล้าคลั่งอุราใน
เลียบกายไฉนใจทุกสิ่งอัน ออกเอื้อยชวตเซยเพราะสองผู้
ถ้าคงคักไม่ร้างภรมย์ขวัญ เวทนาค้วยพระยาสรวรณ
ครัน ชัยแล้วอภิวาทกรรมตรา ฯ ๕ คำ ฯ

บทที่ ๑๑ ร้องทวงพระชาติ

๑ พระยาครุฑไต่สัดขั้วที่ขั้วข้าง จิ้งจกเงี้ยวแจ่ง
 ข้อยไม้กั๊งขา สลทจิตรคึกเลียบดาบสายสกา กั๊งสาครา
 ฟากไต้บวรไลยลาญ สทักสทอนถอนใจอยู่ในอก
 แสนวิตกคักรักสมัคสมาน กั๊งจอมสุรารักขั้วมีฉนวน
 เมื่อกองพาลลอบโลมสัจรา เลียบเพชเพราะทงกั๊ว
 องอาจ เลียบสวาคไ้เพราะห่างเสนหา เลียบมนต์เพราะ
 กลอสุรา สัจราจึงพรากไปจากกัน ฯ ๖ คำ ฯ

บทที่ ๑๒ ร้องลาวพวน

๑ เราเลียบแก้วกาก็ศรีสวาคี เพราะประมาทจะ
 ถนอมแปนจอมขวัญ เลียบฤทธิ์เพราะไม่คิดจะขั้วกัน
 คนรพรพมนจึงแทรกเข้าซั๊นกล ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๑๓ ร้องโอ้ลาว

๑ ครังนี้เลียบรักก็ไ้รู้ เลียบขั้วไ้เชิงที่เฒ่าฉงน
 เปนชายหมั้นชายไ้ไ้อายคน จำนจำพรากอาไลยลาญ

คิดแล้วจึงว่าแก่คนธรรพ ท่านช่างขับเลื่อยคำเป็นคำ
หวาน เสาวภาพกายเปล่งกลอนการ ชำนาญนัก
ควรนับว่าเป็นชาย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๑๔ ร้องเหาะ

๑. ว่าพลาทางลายมณารถ ลีลาศรจรลีณผาย
ถึงพระไทรร้านก็แปลงกาย เป็นสับรรณขึ้นว่า
โพนมมาล ลึงฉิมพลีกล้วยเวท เป็คยานทวาเรศ
มุกดาหาร นึ่งเหนอยปลงกรตณชชวาลย์ จึงกล่าว
รศพพมานแก่ถากิ ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๑๕ ร้องพราหมณ์เก็บหัวแหวน

๑. ตุก่อนอวไทยวิไลโยโม เรายะโลมเจ้าหาก
พาวาณสี มาอยู่พิมานรัตน์สวัสดิ์ ได้สียส์ราตรีทิวาวาร
จงแจ้งจริงคำอย่าอ้าไว้ มีใครมามั่งยังสถาน ว่าไป
โดยสัพัญญาน เชาวมาลย์อย่าทำอำพราง ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๑๖ ร้องมอญแปลง

๑ กาก^{๕๗}ฟงคต^{๕๘}พระยานก สองกรซ้อนอกเข้าผางผาง
 วนิจา^{๕๙}พระมา^{๖๐}ว่าให้ผิดทาง เหมือนจะล้างชีวิต^{๖๑}ให้
 วายชนม์^{๖๒} แต่พระพามาชมสมบัติ^{๖๓}ทิพย์ อันลอยลือ
 ลัว^{๖๔}พาเวหาหน ข้า^{๖๕}ก็อยู่^{๖๖}เดียวเปลี่ยว^{๖๗}สกัน^{๖๘} ยังไม่^{๖๙}บล
 ภา^{๗๐}ค^{๗๑}ร^{๗๒}ไ^{๗๓}คร^{๗๔}มา^{๗๕}ไ^{๗๖}กล^{๗๗}กร^{๗๘}าย ๑ & คำ ๑

บทที่ ๑๗ ร้องเชิดใน

๑ พระยา^{๗๙}คร^{๘๐}ร^{๘๑}ฟ^{๘๒}ง^{๘๓}น^{๘๔}ช^{๘๕}น^{๘๖}อง^{๘๗}คำ พิ^{๘๘}โร^{๘๙}ร^{๙๐}ช^{๙๑}ำ^{๙๒}ด^{๙๓}ง^{๙๔}ฟ้า
 ค^{๙๕}น^{๙๖}อง^{๙๗}ส^{๙๘}าย ค^{๙๙}ต^{๑๐๐}ค^{๑๐๑}บ^{๑๐๒}ช^{๑๐๓}ี^{๑๐๔}มา^{๑๐๕}พ^{๑๐๖}ร^{๑๐๗}าง^{๑๐๘}ช^{๑๐๙}าย จ^{๑๑๐}น^{๑๑๑}ช^{๑๑๒}ี^{๑๑๓}ห^{๑๑๔}น^{๑๑๕}ำ^{๑๑๖}ย^{๑๑๗}ใ^{๑๑๘}จ^{๑๑๙}ู้^{๑๒๐}แล้ว
 จ^{๑๒๑}ู^{๑๒๒}ร^{๑๒๓} เส^{๑๒๔}ย^{๑๒๕}ร^{๑๒๖}ะ^{๑๒๗}ร^{๑๒๘}ัก^{๑๒๙}ห^{๑๓๐}ัก^{๑๓๑}จิ^{๑๓๒}ตร^{๑๓๓}ไ^{๑๓๔}ม^{๑๓๕}ค^{๑๓๖}ิ^{๑๓๗}บ^{๑๓๘}า^{๑๓๙}ป^{๑๔๐} น^{๑๔๑}ิ^{๑๔๒}ย^{๑๔๓}ม^{๑๔๔}ห^{๑๔๕}ย^{๑๔๖}า^{๑๔๗}ย^{๑๔๘}ก^{๑๔๙}ก^{๑๕๐}พ^{๑๕๑}า^{๑๕๒}มา
 ส^{๑๕๓}ม^{๑๕๔}ส^{๑๕๕}ม^{๑๕๖}ร^{๑๕๗} ท^{๑๕๘}ัง^{๑๕๙}เ^{๑๖๐}ื่อ^{๑๖๑}ใ^{๑๖๒}จ^{๑๖๓}อ^{๑๖๔}ย^{๑๖๕}ม^{๑๖๖}ี^{๑๖๗}ใ^{๑๖๘}ห^{๑๖๙}อ^{๑๗๐}า^{๑๗๑}ท^{๑๗๒}ร^{๑๗๓} ป^{๑๗๔}ระ^{๑๗๕}ค^{๑๗๖}อง^{๑๗๗}น^{๑๗๘}อน^{๑๗๙}น^{๑๘๐}เ^{๑๘๑}น^{๑๘๒}ย^{๑๘๓}้าง
 ไ^{๑๘๔}ม^{๑๘๕}ห^{๑๘๖}ำ^{๑๘๗}ก^{๑๘๘}า^{๑๘๙}ย^{๑๙๐} ร^{๑๙๑}า^{๑๙๒}ช^{๑๙๓}ช^{๑๙๔}น^{๑๙๕}ด^{๑๙๖}ง^{๑๙๗}ว^{๑๙๘}เ^{๑๙๙}ย^{๒๐๐}ย^{๒๐๑}ร^{๒๐๒}เ^{๒๐๓}ย^{๒๐๔}ร^{๒๐๕}ใ^{๒๐๖}น^{๒๐๗} ม^{๒๐๘}ิ^{๒๐๙}ร^{๒๑๐}ู^{๒๑๑}ไ^{๒๑๒}ฝ^{๒๑๓}เ^{๒๑๔}พ^{๒๑๕}อง^{๒๑๖}ช^{๒๑๗}้ำ
 ส^{๒๑๘}ี^{๒๑๙}ล^{๒๒๐}ำ^{๒๒๑}ส^{๒๒๒}ล^{๒๒๓}า^{๒๒๔}ย^{๒๒๕} ย^{๒๒๖}ัง^{๒๒๗}ไ^{๒๒๘}ม^{๒๒๙}ร^{๒๓๐}ิ^{๒๓๑}บ^{๒๓๒}เ^{๒๓๓}ื่อ^{๒๓๔}จ^{๒๓๕}ิ^{๒๓๖}ย^{๒๓๗}ไ^{๒๓๘}ค^{๒๓๙}ู้^{๒๔๐}ช^{๒๔๑}า^{๒๔๒}ย^{๒๔๓} ค^{๒๔๔}อ^{๒๔๕}น^{๒๔๖}า^{๒๔๗}ย^{๒๔๘}น^{๒๔๙}า^{๒๕๐}ก^{๒๕๑}ุ^{๒๕๒}เ^{๒๕๓}ว^{๒๕๔}
 ที่^{๒๕๕}เ^{๒๕๖}น^{๒๕๗}ก^{๒๕๘}ัน ๑ ๖ คำ ๑

บทที่ ๑๘ ร้องมอญร้องไห้

๑ กากิณณกัทรสนของถ้อย เป็นน่าน้อยใจเพียง
 ชิวาสน์ อนิจาว่าคบกับคนธรรพ์ คือใครเล่ายืนยั้น
 จันทรรพา จงนำมาสอยไล่ไต่สวน ถ้าเป็นสัจแล้ว
 ก็ควรลงโทษา นักระไรไม่พิจารณา มาเค็กแสรัง
 แกล้งว่าคังจริงใจ ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๑๙ ร้องธรณีร้องไห้

๑ เออพิมานฉิมพล์สูงสุต มนุษย์ฤๅจะมาได้
 กังใจหวัง แล้วร้ายเวทผูกทวารบานบัง เหมือนคัง
 ข่ายเพ็ชรสักเก็จชั้น อย่าว่าแต่มนุษย์ในใต้หล้า ถึง
 อสุราเทพไทในสวรรค์ ก็ไม่หาญทำลายเวทเคชสุบรรณ
 ไทนคนธรรพจะมาได้คังใจจง ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๒๐ ร้องหงษ์ร้อง

๑ หนึ่งคนธรรพ์ก็เป็นทนายบาทมุล คำสกุลงักกา

อันไกลหงษ์ ถึงข้าพลัดภักดีตามาของค์ ก็รักวงศ์
 เหมราชไม่แกมกา ซึ่งพระไม่กลัวเวรหวังสวาท
 พานวิาศมาร่วมเสนาหา ถนอมน้องมิให้หมองสักเวลา
 พระคุณล้ำคินฟ้าแลสาคร ไม่ทันไรฤาใจจะทวิจิต
 พระพิณจิตรองตรีคำวิหัก่อน ธรรมดาว่ารักจะหักรอน
 เพราะหลงกลเขาชวนให้เสียการ ฯ ๖ คำ ฯ

บทที่ ๒๑ ร้องพราหมณ์คืนน้ำเต้า

๑ พระยาครุฑพังศกสารแสงทอง จิตรมเหนงทั้งมณ
 ฑ์แตกกลาน จึงว่าตราสัตว์พาล อย่างกล่าวสารสอ
 แก่ลำนวนกล เราทราบสิ้นระบิลมันขบอ้าง จึ่งกระเจ้า
 ทกข์อ่อนสนธิ อภัยรคมาตยาเสนาพล กังจะคั่นดิน
 ม้วยคว้ยคำพาล ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๒๒ ร้องแกลบประเทศ

๑ เพราะคบชู้ไม่รู้ให้รอบเชิง หลงละเลิงว่า
 เจ้ารักสมักสมาน คิดว่าหงษ์จะงัดชดถาร มีรู้
 พาลกลัวเกลือกด้วยเขอกคม ตัวนางเป็นไทยสีไทรหา
 ไม่รักชาติรักหวานไปพานชม ทั้งสกรพอนผ้าแต่ชาวม
 ห่อนนิยมรักศุคนถาร ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๒๓ ร้องสั่นวน

๑ จิตรนางเปรียบอย่างชลาไลย ไม่เลือกไหล
 ห้วยหนองคลองละหาน เลี้ยคายทรงแสนวิไลยแต่
 ใจพาล ประมาณเหมือนกัณธลอมพร สุกแกงกั
 แสงขัถมราช ช้างในล้วนก็มีชาติเบียนข้อน เรา
 รู้ใจมิให้คนาทร จะพากันนครในวาทรี ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๒๔ ร้องมอญทะแยพระสั่นวนตา

๑ กากัประนมกรแล้วชวนว่า อนิจาช่างไม่ไปรค
 เกษี บริภาษข้าขบถไม่มีดี นี่เนื้อว่าเวรมาราญรอน

เพราะเชื่อเขาเบาความจึงเสียกล หลงฉงนแห่ง
 หน้ายสโมสร แม้นเชื่อว่าแก้วเกิดในอุทร ตกจะ
 รอนรานอร่ามตาย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๒๕ ร้องล่องเรืออวนาษฎร

๑ พระพิงผ่ายเคียวมาเกรียวโกรธ ทูเลาโทษ
 ขอพิสตรสัจฉาวย แม้นพิรุณทวิศกัศวรรตายน ไม่
 เสียคายชัฟน้องเท้ายองโย น้หลัดหลัดฤจะซัดไปส่ง
 เลี้ยว ไม่ไปรคเมียงประหารให้ตกโยย อันภรา
 อย่านให้คืนไป จะสั้ม้วยยรรโลงในฉิมพลี ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๒๖ ร้องพระจันทร์ครึ่งซีก

๑ พระยาครุฑไต่สัถย์คคินาง หมองหมางห่างรัก
 สุกาศรี จึงว่าดูนางกา หึงกาลีเล่นดินพิรากล
 จะลยงเจ้าเราแสนอภัยยศ จะภ่าหมคทวิหล้าเวหาหนี
 ว่าพลางอัมมามนฤมล ออกจากไพชยนต์ในวาทรี
 ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๒๗ ร้องเพลง

๑ แผ่นผางคณาณของล่องฟ้า ปรียตากถึงซึ่ง
กรุงศรี วาองค์ลงนำพระลานคัล แล้วจึงมีพจนาคฤ
ประภาษนาง ๑ ๒ คำ ๑

บทที่ ๒๘ ร้องแม่ศรี

๑ เจ้าไปอยู่กับเราเปล่าเปลี่ยวนัก ทนพรักพร้อม
สวาคีไม่ขาดข้าง เจริญเชยเสวยบรมย์สมใจนาง ทั้ง
แต่ปางนี้ไปอย่าพบบัน จนสิ้นคินฟ้าสมุทรมาศ แล่น
ชาติอย่าได้ร่วมภริมย์ขวัญ กว่าจะลุดคิวโมกข์อมิต
ธรรม ว่าแล้วเหาะหันไปนิมพลี ๑ ๔ คำ ๑

บทที่ ๒๙ ร้องข้าบ

๑ ฝ่ายบรมพรหมทัตย์คินทร ทิพากรรูงรางสว่าง
ศรี อ่าองค์สงภักตร์แล้วจรลี เผยสัษฏ์ขรชำเลื่อง
มา เห็นกากีศรีสมรบรรณาญ ให้อันนาชฤไทยรม

ทั้งสมเด็จพระรณชัยกับเด็กด้วยปรีชา พจนานุกรม
เยี่ยยพินพจน์ ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๓๐ ร้องนุณาย

๑ ทราสคาทวงเนตร เจ้าประเวศไปสู่พิมานสวรรค์
พดงหน้าทอนองทุกคณวัน พงเห็นขวัญตามาถึงธานี
อยู่ใบน้พระลานเล่า ขอเชิญเข้าปรางค์มาศปราสาท
ศรี พชบใจในสวาค์แสนทวี มีเสยที่บำรุงผดุงมา
ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๓๑ ร้องตันแดก

๑ แต่ย้งเขาว์คุ่มเท่าเป็นเอกองค์ บันอนงค์นาง
ในทั้งซ้ายขวา คิดว่าจะไว้ชื่อให้ภาชา มีรูปร่าง
สวยไปด้วยครุฑ ด้วยแรงวาทจากกรศพาราณสี ไป
ลองเล่นฉิมพลีอันสูงสด ครั้นเมื่อหน้าย่ายเล่ห์เสน่ห
ครุฑ กลับมายุคย่ายชมสมคนรวิพ หนึ่งแล้วสอง

มีหน้าซ้ำสาม เจ้าท้าวภักตวันนำรัชชัญ เมื่อ
เป็นหญิงแพศยาอาธรรม จะให้เลี้ยงนางนั้นฉันใด
ฯ ๖ คำ ฯ

บทที่ ๓๒ ร้องจับแจง

๑ กากีอภินันท์ด้วยบุญจาก ก่าสรทพลงทางทูล
สนองไซ้ ความสัจเกิดวิบัติจึงชักไป ใ้ว่าใจระวางรค
บทมลายี่ เมื่อมีคณธอนการในอากาศ ครอบยังอาจ
พาพวกรไปจากสถาน ขำรำให้เพียงทำลายวายปราน
แต่โหยหาภูบาลไม่เห็นตาม ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๓๓ ร้องจันรำหยา

๑ ขำรำพรรณเพิกอ้อไม่ท้อครุ จะโจนลงในสมุท
ไม่เข็ดขาม จะหวังตายด้วยสัจจาพยายาม สุบรรณบิน
รีบข้ามไปฉิมพลี แต่ภูลเทศเนตรนงเป็นโลหิต ไม่มี

จิตรจงรักด้วยยักษ์ เขาเรืองฤทธิ์จนจิตรเป็นสัตว์ ก็
 สุกที่ด้วยกรรมจึงจำเป็น ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๓๔ ร้องเจ้าเซ็น

๑ ถึงกระนั้นจริงใจไม่ประคัลภ์ ความสัจว่าไป
 ใครจะเห็น พร่ำบวงสรวงเทพเจ้าทุกเข้จ้เซ็น ขอให้ครุฑ
 เคล็ดเคลื่อนมาส่งคืน เจ็ดวันคนธรรพ์ไปถึงสถาน แจ้ง
 อาการภวโนยไม่มีขึ้น ให้อัคคีทันจิตรคงพิชชน สลบ
 ลงยังพนพิมานชน ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๓๕ ร้องแขกรำดาบ

๑ ชึ่งพี่เลี้ยงทำการทวาริต จริ่งจิตรมิไค้แจ้งใน
 เหตุผล คึงร่างผู้มีไค้รู้ สักสกันธ เท็จจริงก็เบ่นจน
 ปรจานกาย เพราะกรรมนำเหตุให้หฤโหด ประมาณ
 โทษก็ผิดอยู่เหลือหลาย แม้นมิโปรคเช่นฆ่าก็ทำตาย
 ขอไค้ลายสุม้วยด้วยสัจจา ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๓๖ ร้องจันทน์ถัน

๑ นฤบาลพึงสารสำนวนกล่าว หทัยผ่นพวงเพลง
ประไลยหล้า บริภาษด้วยราชบัญชา หอึงพาลาใจคำ
กล่าวกร ญเป็นขึ้นไกรกรุงผดุงเดช ไซ้จะไร้อัครเศ
สไมสร อย่าพิกกล่าวกล่าวให้อาวรณ์ จะเลี้ยงไว้ใน
นครก็หนักดิน ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๓๗

๑ ทุกนิเวศน์เขตรชณธ์บุรีเรือง รั้เรื่องจะดำริห์
คิดิน ชอบใส่แพลอยไปในวาริน จึงจะหมดมลทินที่
นินทา ตรัสพลางสั่งเสวกามาตย์ รั้ราชโองการอยู่
พร้อมหน้า นำนางกากิลีลามา ถึงทำใส่แพแล้วลอย
ไป ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๓๘ ร้องนึ่งกลาง

๑ ฝ่ายอนงค์กากีศรีสมร เมื่อแพรจากท่าชลาไหล
สงัดเหมาเปล่าเนตรสังเวชใจ กรรแสงให้พุ่มพ่ายเพียง

วายุปราณ ผู้ภักตร์ที่คณาบุรุษสาท พินามาศใหญ่
 ไตระใหญ่ฐาน แสงสุวรรณเนาวรัตน์ชัชวาลย์ แด
 ธรรมการโชติช่วงทวงมณี มณเฑียรทองที่นั่งบัลลังก์แก้ว
 ล้วนเพริศแพร้วจรัสศรีมี บรรพสุรณประทีปกลิ่นมาลี
 วิสูตรศรีไสยาสน์สอาดตา อนิจาจำรัสปรายค์ปราสาท
 แรมนิราศทั้งสมบัตวิบูลา ค่อยอยู่เถิดมีกรรมต้องจำลา
 แต้นไหนจะได้มาไฟชยนต์ ฯ ๘ คำ ฯ

บทที่ ๓๕ ร้องโอ้ร้าย

๑ ครนสิ้นแสงสุริยาภาณุมาศ ทาวทาสเคียนสว่าง
 กลางเวหน แพน้อยลอยออกทะเลวน นฤมลควรรณคร่ำ
 รำพรณ นิจาเอ๋ยคิปปางอยู่ปรายค์มาศ เป็นจอมนาฏ
 พางในไฮสรวรย์ แสนสร้างค่นางสนมบัมภ์มคัล ทั้ง
 ทาวห้อมล้อมจันทร์ในราตรี พเลิฏกรรมนำไปให้พบครุฑ
 เขาฉกฉุดพาพวาคากกรุงศรี ไปสถานพินาศนิมพลี

ก็เลี้ยงคกียต์ให้คลายใจ พอเจ็ดวันคนธรรพ์ก็ไปถึง
 เฝ้าเศลาคจึงจะสนทนพิศมัย ไปเสียดัวชั่วช้าระยำไป
 จะโทษใครเพราะตัวตัวเอง ฯ ๘ คำ ฯ

บทที่ ๔๐ ร้องโล้

๑ เพลาคำน้าค้างลงพรวงพรวน้อย แพน้อยลอยซัด
 มาทั้งคัง ลมกระพือพัดคลื่นเสียงกรนเครง ยิ่งวังเวง
 เปลี่ยวเปล่าเศร้าอรา เหลียวหลังฝั่งฝาก็ห่างหาย
 เห็นแต่ฝูงปลาว่ายทั้งซ้ายขวา คนากฉลามกระโห้
 โลมา ทั้งหრაปลาวาฬขึ้นพ่นน้ำ กระเบนยื่นอินทรี
 ลีกัน ปลาพยนต์งูงงคุดลาคล้า ลิ่นกุดลผลดขุญ
 หน่น้ำ วิชากรกรรมพาไปในที่ ฯ ๔ คำ ฯ

บทมโหรีเรื่องกากัน เจ้าพระยาพระคลัง หน แต่ง
 แต่สงไสยว่าจะมีผู้อื่นแก้ไขภายหลังบ้าง พิศวาท
 ทางสำนวนมีสำนวนใหม่แทรกแซงอยู่หลายแห่ง กล้วย
 บทมโหรีเรื่องกากัน เล่ากันมาว่าแต่ก่อนชอบใช้ร้องมโหรีกัน

แพร่หลาย ฌัฏฐีมีในหอพระสมุท ๖ หลายฌัฏฐี ถ้อย
คำก็มีกัฏแตกต่าง ตรงกันแต่ตอนข้างต้น เมื่อชำระ
ฌัฏฐีจะพิมพ์คราวนี้ ตอนข้างท้ายตั้งแต่ทยอยแพ
นางกาฬไป ต้องแก้ไขถ้อยคำบ้าง แต่คงตามความ
เดิมมิได้เปลี่ยนแปลง.

บทมโหรีเรื่องอิเหนา

บทที่ ๑ ร้องชาปี

๑ เมื่อนั้น พระสรีวงศ์เทวัญอสนัญหา สติดยัง
สุวรรณพลับพลา กษัตริย์เลื่องเลื่องทางนั้น พระแสนรฤก
ตรึกคนึง ถวิลถึงขมขาสาวสรวรค์ ให้เวรอันอรุ
ชาบัลย์ ทั้งเพลิงกลีบลามลอนสกลกาย ๖ & คำ ๖

บทที่ ๒ ร้องปิ่นดั่ง ม้าลูกคู่

๑ จะใคร่ไปสถานศาลเทวา ให้พาใจใคร่บ้านเท
หาย จึงเสแสร้งแกล้งชวนพระน้องชาย กษัตริย์เลื่อง

ส่นายผู้ร่วมใจ พร้อมหมู่แสนสุรเสนี จากที่พลับพลา
อาไศรย ไม่เสด็จโดยทางที่คลาไคล ภูวไนยค้นคัก
ลัดมา ฯ & คำ ฯ ลูกหมดไทย

บทที่ ๓ ร้องอะแซวันัก มีลูกคู่

๑ เมื่อนั้น พระสรวังค์เทวัญอสนีมหา เห็นกำนัล
ผ่อนกันออกมา บ้างคมาลาที่ไ้ไป อันระเค้นขุษา
โฉมขง จะทรงเลือกขงหากหาไม่ ขุขหรงอันลงจิบไม้
พระจะใคร่ให้นางเห็นกาย ฯ & คำ ฯ ลูกหมดมอญ
เมาะตำเล็ม

บทที่ ๔ ร้องกบเต้น

แสงกฤษณาวาวายปลายมา ดังสายฟ้าต้องเนตร
มารศรี นางร้องสกลเสียงเทวี สลยลงกับที่ทันใด แล้ว
พระขกษัตริย์ดักข่า หนีมาตามเชิงเขาใหญ่ ไปยังพหล
พลไกร เข้าในวัดเชิงเขานั้น ฯ & คำ ฯ ลูกหมด
ฝรั่งควง

บทที่ ๕ ร้องบำเรอบรมบาท

๑ เจ้าสายสัคทกรพ แม่นไต่เหมือนฉนวน้องเอ๋ย
 ชูถนอมเนออนวลไฉวนเศย เมื่อไรเลยจะร้างแรมรัก
 ของพมแล้วมาหายไป เจ็บใจพี่เพียงอกหัก มาพบ
 โคมฉายลม้ายนักร พรักเจ้าตึงดวงตาเอย ฯ คำ ๒
 ลูกหมกคดลง

บทที่ ๖ ร้องสมิงทองมอญ

๑ เมื่อนั้น ระเด่นมนตรเิดคฉาย เห็นชอยระบอบ
 บรรยาย พระค้อยเคลือนคลายไคก็ จึงว่าเจ้าว่าน
 ชอยนักร พักคิว่าจะลักนางโคมศรี เจ้าจงอาสาพิศวาน
 ไปดูที่เถื่อนถ้าทุกตำบล ฯ คำ ๑ ลูกหมกมอญ

บทที่ ๗ ร้องชาตรีตลุง

๑ เมื่อนั้น พระสุริวงศ์เทวาชญาไศรย จึงขับ
 โยธาสนาใน วังชอกซอนไปแต่ล่งพัง พระโคมยง

กษัตริย์คือนุชา ประสันตาผู้ร่วมฤไทยหวัง วังเข้าในวิหาร
ช่อนับยัง เข้าแอบอยู่หลังพระปฏิมากร ฯ ๔. คำ ฯ
ลูกหมกแขกคุมขี้

บทที่ ๘ ร้องห่ม มีลูกคู่

๑. เมื่อนั้น ระเด่นมนตรีเลือกชั้น ในจิตรให้คิด
ผูกพัน ที่จะไปรณวาโลย แต่ประณมยามก็ไสยาคัน
ตำราญราชภิรมย์ผ่องใส ตรึกตรวอยู่ที่ระคลาไคล
ไม่หลับเลยจนได้เวลากาล ฯ ๔. คำ ฯ ลูกหมกฉนวน

บทที่ ๙ ร้องพราหมณ์เก็บหัวแหวน มีลูกคู่

๑. พระเสด็จลัดเลี้ยวเที่ยวชม มีมโนภิรมย์ผ่อง
ใส เปลวปล่องทองดำอำไพ พันลาคาคาไปด้วยเงิน
งาม เพศวนการวาระย้ายอัย ทองทิพย์ประคัมพลอย
เรืองอร่าม ชวาลาแก้วมณีอัคคีตาม สว่างวามแวววับ
จับจินดา ฯ ๔. คำ ฯ ลูกหมกทวยบร่ำ

บทที่ ๑๐ ร้องรถ มีลูกคู่

๑ รถเขยรถแก้ว มรกฏเพริศแพรวพราวศรี เขียว
 ขำอำไพริจิ สำหรับขี่เข้าอรัญบรรพต กำกงวงคม
 หุ้มทอง เรืองรองล้วนพลอยมรกฏ แสงอนอ่อน
 สลวยช่วยชก บัลลังกลดกขมบนกลดาย เทียม
 ค่ายฟ้าสีเหลือง ผูกเครื่องมรกฏเฉิดฉาย เครื่อง
 สูงคู่เคียงเรียงราย ธงฉานธงชาวยโยกบน เลี้ยง
 ประโคมแข่งแซ่แต่รังสี ฆ้องกลองก้องกังกลาหล
 พโยมพยับยับแสงสริยนต์ รัยพลเร่ราชรถไป ๖๘ คำฯ
 ลูกหมก

บทที่ ๑๑ ร้องสี่นวล มีลูกคู่

๑ ทอทองคำลงกับที่ศรีไสยา จะถ่อคักฤชเปลื้อง
 ภูษาภิเษกไม่ ให้ระทวยระทกสลตใจ ตรีทริกนิกใน
 ไปมา โอ้อาโถมเคลาเขาวลัษณ์ เลียคายคักคัก

อัสัญแดหวา จะรคนปนคักคักรกา จนิจาพะจะทำ
ประการใด ฯ ๔ คำ ฯ ลูกหมคแซกหนัง

บทที่ ๑๒ ตามกวาง มีลูกคู่

๑ เมื่อนั้น ระเด่นมนตรุ่งฟ้า ครั้นล่องสามยาม
เวลา ชักยคนตาหากัน ไก่ขันกระชั้นเสียงก้อง สรวัม
สอคกอน้องแล้วรับขวัญ สท่อนถอนใจจาบัลย์ ชบ
ภักตรลงพลันทันที ฯ ๔ คำ ฯ ลูกหมคมรักัน

บทที่ ๑๓ ร้องตวงพระธาตุ มีลูกคู่

๑ เมื่อนั้น ระเด่นมนตรุ่งฟ้า อุ่มองค์นงลักษณ์
ไล่คักมา ดังได้ฟากฟ้าในโสฬศ ชัวยรถออกนอก
ทวารา พระจึงกล่าววาจาให้ปรากฏ ให้รู้ว่าองค์พระ
ทรงยศ พี่เองเฝ้าข่าระทกใจ มิใช่ระตุรกา จะถูก

ต้องกายก็หาไม่ เจ้าอย่าแสนโคกอาไโดย โลม
 เล้าเอจไฉนางเทวี ฯ ๖ คำ ลูกหมค

บทที่ ๑๔ ร้องยะวา มีลูกคู่

๑ เมื่อนั้น ระเด่นขมขามารศรี รู้ว่าระเด่นมนตร์
 เทวโชคแค่นั่นใจ เลื่อนองค์นั่งลักษณะลงจากคัก ครั้น
 จะผลัดเท้าไรก็ไม่ไหว ชลเนตรพุ่มพองลงนองไฉน
 หยิกข่มยับยั้งไปไม่ละกัน ฯ ๔ คำ ฯ ลูกหมคแขก

บทที่ ๑๕ ร้องปลาทอง มีลูกคู่

๑ เสกขออกมานอกทวารเมือง ข้าเลื่องเหลียวดู
 ปราสาทศรี ไฉนนางจินตะหรวาตี มาหยาวิคมีโสภา
 ทั้งนางสการะวาคี แก้วพวงสามจะโหยหา เอนองค์
 นิ่งนักตรึกตรา ชลนาไหลหลังพรั่งพร่าย ฯ ๔ คำ ฯ
 ลูกหมคเขมรเขี้ยว

บทที่ ๑๖ ร้องชมโนม มีลูกคู่

๑ วางองค์ลงเหนือแท่นทอง ค่อยประครองรับ
ขวัญด้วยหรรษา นั่งชดพิศภักตร์วนิดา ทั้งจันทร์รา
ทรงกลดหมควาคี โฉมยงอย่าทรงกรรแสงศัลย์ ผิว
พิรวณภักตร์น้องจะหมองศรี เช็ดชลน่านางพลางพาที
จะผินผ่นหันหน้าไป ฯ ๔ คำ ฯ ลูกหมกไทย

บทที่ ๑๗ ร้องเพลงนี้ มีลูกคู่

๑ ส่าวหยกย่นย้อยห้อยระย้า จงหักให้มาหยารัศมี
เด็ดดอกประยงค์อยู่ตรงนี้ ให้ยาหยีสังคามาระตา กล
แต่ฉวยผลดกย่น นฤว่าเก็บขบหงา ช่างไม่อดสูนซา
อะไรนั้นเป็นน้าอาบใจ ฯ ๔ คำ ฯ ลูกหมกจีนจีน

บทที่ ๑๘ ร้องม้าย่อง มีลูกคู่

๑ ครั้นถึงเชิงผาสถาหมัน พระทรงฤทธิพิศพรรณ
พฤกษา ข้างนอกดอกดวงพวงผลา รุกขชาติค้ายา

สารพัน ^{ผู้}ปลุกไว้หวังว่าจะพาเจ้า โฉมเฉลามาเล่น
 สดาหั้น ^{ผู้}เจ้ามาอยู่ถ้ำทองใต้สองวัน ยังมีทันที่จะพา
 ชมเชย ฯ ๔ คำ ฯ ลูกหม่อมอญเก่า

บทที่ ๑๕ ร้องโอ้ลาว ร้องคู่

๑ ว่าแล้วก็พากันคลาไคล ^{ผู้}ดำเนินในแนวป่าพนาศรี
 บุกขึ้นทรงกลดหม่อมราช ^{ผู้}เหมือนจะชวนให้ไล่ไป
 ดมหวานอวลกลิ่นขงา ^{ผู้}หอมตระหลบอบมาทั้งป่าใหญ่
 เหมือนเมื่ออยู่ในถ้ำไฟ ^{ผู้}รวบร้อนชื้นใจด้วยมาลา
 ฯ ๔ คำ ฯ ลูกหม่อมลาว

บทที่ ๒๐ ร้องธรณีส้องไห้ มีลูกคู่

๑ คึกพลางนางทรงกรรแสงว่า ^{ผู้}ชรอยกรรมทำไว้
 เป็นหนักหนา ^{ผู้}เก็บพลัดกำจักจากภรา มาอยู่คหาค่อย
 คลายใจ ^{ผู้}มิสพมาซ้ำให้จำจาก ^{ผู้}พลัดพรากถ้ำทอง

ผ่องใส ออกเอยไม่เคยเดินไพร เคยสำราญแต่ในพระบุรี
ฯ ๔ คำ ฯ ลูกหมกโพธิสัตว์

บทที่ ๒๑ ร้องทะยอยเขมร มีลูกคู่

๑ อุดมการวรรณคณิงถึงพระพี่ บันหทัยคิดถึงขนิษฐา
ต่างคนต่างคลอซลนา เมียงเมื่นรักตราไม่ดกกัน แกล้ง
เบือนเขื่อนชมมิ่งไม้ ฤไทยวิโยคโคกคัลย์ แล้วทำขึ้น
ขึ้นใจจรวรล เส็ดจเลียบขอบคันสระมา ฯ ๔ คำ ฯ
ลูกหมกเขมรเล่นน้ำ

บทที่ ๒๒ ร้องบรู๊ชจิน

๑ ออกเอยจะคิดไฉนก็ จังจะได้แก้วพมาพิศมัย
เตือนเตือนก็ว่าเขื่อนไป เร่งแปลกเปลี่ยนใจเป็นพันคิด
ถึงมะคัหวมีเมตตา อันจะเลี้ยวจากก็เห็นผิด จะเตือนไป
จนกว่าจะสุดฤทธิ มีสมคิดไม่อยู่ไยดี ฯ ๔ คำ ฯ
ลูกหมกไทย

บทที่ ๒๓ ร้องโอร้าย มีลูก

๑ ฝูงเฒ่าเฒ่ากั้นระบัก โคกระทั้งวังตักน้ำฉาน
เหมือนจะทลข้าวขี้ตักทาน พระเห็นเหตุเภทพาลก็
หลากใจ ร้อนระงมแล้งไม่พานพิศ เจ็บยสงคิโยไม้
ก็ไม่ไหว พวงอระคันทองที่ทรงไป ก็ขาดตกลงใน
กลางทาง ฯ & คำ ฯ ลูกหมกสวาทก

บทที่ ๒๔ ร้องเหาะ

๑ ดาวเดือนเลื่อนลับยั้งแสง อรณแรงเรือเรือ
รัศมี บรรณคนพินพจนตรึ ประโคมยามอิงมี
นั้น ประสานเสียงสำเนียงคเหว่าแว่ว ไก่แก้ว
กระพอบกขึ้น บุหร้องร้องพร้องเพรียกในไพรวัน คันทา
หากันในดงคอน ฯ & คำ ฯ ลูกหมกฝรั่งดินเขีย

บทที่ ๒๕ ร้องบลั่ม

๑ ลมที่พระก็ใช้ไปไป ภูในยออุ้มองค์ขนิษฐา
ชนนึ่งยังท่ายเกศรา ชมหม่อมจิดาในสาชล พิมพ์

ล่องลอยแลคลำ วาฬผุดพ่นน้ำคังฝอยฝน ชุนาก
ฉลามว่ายตามวน โลมาหน้าคนนันทรี ๔ คำ ฯ
ลูกหมกจิ้งจุก

บทที่ ๒๖ ร้องชนพลับพลา

๑ แต่แรมรอนมาในพนาเวศ จนพันเชตรแวน
แคว้นแดนกาหา จึงให้หยาตประทัยโยธา เสด็จขึ้น
พลับพลาพนาลี แล้วมีมรรคพนาถ ถวายประภาษ
แก่พลเอยทั้งสี่ เราทูลลามาจากธานี ครองนสรมจิตร
ที่คิดไว้ ๑. ๔ คำ ฯ ลูกหมกนกกองค์

บทที่ ๒๗ ร้องเชิดจีน ร้องกับซอไม่มีลูกคู่

๒ กินรินบินโขยอัมพร รำร่อนเรียงรายซ้ายขวา
ฝ่ายพ่อนอ่อนองค์ประจงมา บินแย่งแข่งหน้าเคียงกัน
แล้วคิ้วเวียนเปลี่ยนผลัด เฉวียนฉวัดไถ่เลี้ยวทวนหัน
ต่างร้องทำนองโศกพัน เพลงสรววค์บรรเลงละลานใจ
๓ ๔ คำ ฯ ลูกหมก.....

บทมโหรีเรื่องอิเหนาที่พิมพ์นี้ หอพระสมุด ฯ
 ได้ค้นคว้ามาแต่เมืองราชบุรี ว่าเป็นของพระยาราชบุรี
 แต่ก่อน สันนิษฐานว่าเห็นจะเป็นของครั้งเจ้าพระยา
 วุฒิศุรงค์ แสง ในรัชกาลที่ ๒ ทั่วเป็นขทลคร
 มาแต่ขทลครอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๑ แต่ที่
 วางล้ามโหรีแลลูกหมก จะเป็นอย่างนี้แต่เดิมฤจะมี
 ผู้ใดแก้ไขบ้างในชั้นหลังหาทราบไม่ ลักษณะที่เรียง
 ขทลไม่เรียงลำดับตามเนื้อเรื่องอิเหนาเหมือนอย่างขท
 มโหรีเรื่องกากี เห็นจะเอาล้ามโหรีตั้งเป็นหลัก เป็น
 แต่เอาขทลครอิเหนามาร้อง.

ในหอพระสมุด ฯ มีขทลโหรีเรื่องอิเหนาอีกชุด ๑
 เป็นขทลครอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒ แต่ลักษณะ
 การที่เรียบเรียงเป็นแต่คัณฑ์ขทลครที่ร้องลำต่าง ๆ มา
 ขอกไว้สำหรับเลือกมาร้องมโหรี ไม่เป็นคำรวบข
 มโหรีจึงมิได้คัดมาลงในสมุดเล่มนี้.

บทที่ ๑ ร้องเพลงยามเฝ้าเรือนางลอย

บทที่ ๑ ร้องเพลงยามเฝ้าเรือนางลอย

๑ เมื่อนั้น องค์ท้าวทศกัณฐ์รักษา แลเห็น
เบญจกายแปลงกายา ใต้อย่างนางสีกาไม้คลาศคล้าย
เขมยัมพรหมกัณฐ์พิชิตวิธ มั่นหลานตักคักสม
อารมณ์หมาย เมืองม้าวจะเป็นคู่สนทนสหาย เจ้าเร่ง
ผันผายไปให้ทันกร ๖ & คำ ๖

บทที่ ๒ ร้องเพลงเชิดนึ่ง

๑ บัดนั้น เบญจกายรัชราชบรรหาร ออกจาก
ปราสาทรัตนชีวลย์ เหาะข้ามชลธารผ่านมา ๖ คำ ๖

บทที่ ๓ ร้องเพลงแขกต้อยหม้อ

๑ ครนถึงเหมตวันบรรพต เลื่อนลงจากฟาก
เวหา หยคย่นอยู่ยังผิงคองกา กลียาจำแดงแปลง
อินทรี ๖ คำ ๖

บทที่ ๔ ร้องเพลงโล่

๑ เหมือนรูปทรงองค์สัทาวีลาวรรณ ผิวพรรณนวล
 ลของผ่องศรี ทำต่ายลอยไปในวารี จนใกล้ที่พระราม
 สรวงคงคา ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๕ ร้องเพลงซ้ำ

๑ เมื่อนั้น พระศรียพลยโลกนาถา บรรณมคิน
 จากที่ศรีไสยา พอเพลาถ่วงสามยามปลาย เสนาะ
 เสียงสำเนียงนกการเวก ออกจากเมฆแซ่ซ้องร้อง
 ถวาย ไก่ขันแจ้วเจอยเลื่อยซาบ มยุเรศวรร้องร่ายบน
 ปลายไม้ ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๖ ร้องเพลงห่ม

๑ เฝยพระแสงแลศดาวเคอน เห็นคุณอยเคลอน
 ลับเหลี่ยมไศล แสงทองส่องฟ้านภาลัย จวนจะใกล้
 ไซส์วิวรรณ ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๔ ร้องเพลงโล่

๑ เหมือนรูปทรงองค์ศิวาวรรณ ผิวพรรณนวล
 ลของผ่องศรี ทำกายลอยไปในวารี จนใกล้ที่พระราม
 สรวงคงคา ๖๒ คำ ฯ

บทที่ ๕ ร้องเพลงซ้ำ

๑ เมื่อนั้น พระศิวะพลบโลกนาถา บรรณมคิน
 จากที่ศรีไสยา พอเพลาดวงสามยามปลาย เสนาะ
 เสียงสำเนียงนกการเวก ออกจากเมฆแซ่ซ้องร้อง
 ถวาย ไก่ขันแจ้วเจียเจียช่าย มยุเรศวรชิงร้ายบน
 ปลายไม้ ๖๔ คำ ฯ

บทที่ ๖ ร้องเพลงห่ม

๑ เฝยพระแกลแลศิวาเคอน เห็นคล้อยเคลือน
 ลับเหลี่ยมไศล แสงทองส่องผ่านภาโลย จวนจะใกล้
 ไชยสิริววรรณ ๖๕ คำ ฯ

บทที่ ๗ ร้องเพลงร้าย

๑ จิงคำรัสตรัสชวนอนชา ลงจากพลับพลาผายผัน
พร้อมพวกกระบวนนี้ จรรวลไปยังฝั่งน้ำ ๑ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๘ ร้องเพลงช้า

๑ งามเยี่ยงงามสรรพ งามกระบวนคังคัยแก้ววิไล
สองกระษัตริย์เสด็จจรรวล ไปสรงวาริเล่นเย็นเย็น ถึง
หลามตามเสด็จเห็น เป็นหมวกเป็นหมวกน่าชม ช้าง
หาเหาย่างเกาหัว ช้างจับเล่นเล่นนิ้วแล้วเค็ดคม ช้าง
โลกไล้ขนไม้ห่ม ช้างโลกยังลั่นละเล็งใจ นายหมวก
คนหนึ่งจึงร้องห้าม ว่าอย่าชุ่มช้ำชกชนไป ว่าแล้ว
พริกก้นไคล ตามเสด็จไปยังฝั่งน้ำ ๑ ออกเพลงเร็ว
แล้วลา ฯ

บทที่ ๙ ร้องเพลงตลุมโปง

๑ ครั้นถึงพระจึงเห็นรูปแปลง ที่กลายแปลงเป็น

สี่ตามารศรี ตกพระไทยไม่เป็นสมประคิ เข้าอุ้มองค์
เทวีรำโคกกา ๖ ๒ คำ ๖

บทที่ ๑๐ ร้องเพลงโศป

๑ โอ้อโชนิจาสิดาเฮีย โฉนเลยมาม้วยสังขาร
เสียแรงพิพยายามตามมา จนถึงฝั่งมหาสาคร หวังจะ
ฆ่าโคตรวงศ์พงศ์ยักษ์ เพราะความรักความเสียกาย
สายสมร ยังมีพันทำการราญรอน มาม้วยมรณมรณา
นำปรานี เจ้าพี่เฮียอุส่าห์พาซากศพ มาให้พี่ผัวรัก
เมื่อเป็นผี ว่าพลางทางทรงโคกโคก ก็ตั้งชื่อพระนารายณ์
จะวายปราน ๖ ๒ คำ ๖ โศก

บทที่ ๑๑ ร้องเพลงตัดกล้วย

๑ เหวยเหวยลกพระพายไปเฝ้าเมือง ทศกัณฐ์
แค้นเคืองจึงหักหาญ ฆ่านางทั้งห้าทำประจาน ไทยเจ้า
จะประมาณสักเพียงไร ๖ ๒ คำ ๖

บทที่ ๑๒ ร้องเพลงเงินขวัญอ่อน

๑ บัดนั้น วายบทรคึกแล้วเฉลยไข ถ้านางม้วย
 กล้วยข้าวทานี้ไซ้ บาดแผลน้อยใหญ่คงมีมา หนึ่ง
 ลงกาอยู่ใต้ที่ประทับ ศพญาติทวนกลบขมมาหา รูปนี้ค
 ว่าจะแปลงมา ขำขมขัณสัศตรเผาไฟลอง ๆ ๔ คำ ๆ

บทที่ ๑๓ ร้องเพลงกล่อมพญา

๑ เมื่อนั้น พระหวิวงศ์ทรงฟังเห็นลูกต้อง รัชสัง
 ให้คักไม้มาถ้ายกอง เชิงตะกอนทำสำรองเสวรัตนไค
 ๆ ๒ คำ ๆ

บทที่ ๑๔ ร้องเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน

๑ ยกศพนวางเชิงตะกอน เอาพนรองกอง
 ซ่อนสุมใต้ ยูน้ำมันยางคลุกซุกเข้าไป รุกไฟแล้ว
 ก็ลือมอยู่พร้อมกัน ๆ ๒ คำ ๆ

บทที่ ๑๕ ร้องเพลงแขกประเทศ

๑ บัดนั้น เบญกายขึ้นว่าจะอาสัญ ร้องแรงท้วย
แสงเพลิงนั้น ก็เหาะตามเปลวควันขึ้นทันที ๑ ๒ คำ ๑

บทที่ ๑๖ ร้องเพลงเชิดนอก

๑ บัดนั้น ลูกกลมมองเขม้นเห็นยักษ์ กวีโกธ
โคกตามข้ามอึกคี่ ขุนกระบี่เหาะไล่ไขว่คว้า สกัก
ก้นทันนางกลางโพยม เข้าใจโหมจับเป็นไม้เช่นฆ่า
แล้วเหาะตรงลงยังพสุธา พามาเฝ้าพระหริรักษ์
๑ & ๑ เคียวเชิดนอกแล้วออกเคียว

บทมโหรีเรื่องรามเกียรติ์ทั้ง ๓ ตอนที่พิมพ์ในสมค
เล่มนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มี
รับสั่งให้สมเด็จพระเจ้าพวกรมพระนครสวรรค์วงศ์ทรงพระ
คำให้เรียบเรียง แล้วผูกซ่อมพวคมโหรีของเจ้าพระยา
เทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ให้ร้องรับเครื่องดนตรีกรมมหรสพ

เล่นในการรับเจ้าต่างประเทศที่เข้ามาเฝ้าถึงพระนคร
เพราะฉะนั้นจึงมักเรียกกันอีกในยหนึ่งว่า “บทคนเล็ก”

บทตอนนางลอยแต่งขึ้นก่อนตอนอื่น เข้าใจว่าได้
เล่นครั้งแรกเมื่อรับเคาน์ครินเจ้าอิตาลี ซึ่งเข้ามาเฝ้า
เมื่อรัตนโกสินทรศก ๑๓๗ (พ.ศ. ๒๔๔๑) บทตอนนาง
ลอยนั้นนางจินคนเล็กยังร้องลงแผ่นคราโมโฟนไว้ ได้
ฟังกันแพร่หลายอยู่จนทุกวันนี้ บทตอนอินทรีชิตแผลง
ศรพรหมาศแต่งขึ้นเป็นที่ ๒ เข้าใจว่าได้เล่นเมื่อรับเจ้า
เซนวิกรุงปรัสเซียบเข้ามาเฝ้าเมื่อรัตนโกสินทรศก ๑๓๘
(พ.ศ. ๒๔๔๒) เป็นที่แรก ยังหาปรากฏว่าได้เคย
พิมพ์ไม่ บทตอนอินทรีชิตแผลงศรนาคยานั้นแต่ง
ขึ้นทีหลังเรื่องอื่น จะได้เล่นในงานไหนก่อนหาทราบ
แน่ไม่ว่า ยังไม่ปรากฏว่าเคยพิมพ์เหมือนกัน

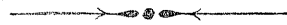
บทมโหรีเรื่องรามเกียรติ์ทั้ง ๓ ตอนนี้ สมเด็จพระเจ้า
กรมพระนครานุรักษ์ ทรงเอาบทละครพระราชนิพนธ์

รัชกาลที่ ๒ เป็นหลักคักออกคักแต่งให้เหมาะแก่บทมโหรี
แลกำหนดให้ร้องเรื่องหนึ่งพอเหมาะเวลารাত্রีสโมสร
คั่นหนึ่ง รวบรวมนาฬิกาเศษ การเลือกคำต่าง ๆ นั้น
ทราบว่าทรงปลุกเสกกับพระประทีปไพเราะที่ ตาม แล
หลวงเสนาบดีวิยาค์ของก็เป็น

ระเบียบที่เรียงในเล่มนี้ เรียบตามเนื้อเรื่องรวม
เกียรติ ไม่ได้อำนาจที่แต่งก่อนและหลังเป็นประมาณ

บทมโหรีเรื่องรวมเกียรติ

ตอนอินทรชิตแผลงศรนาศ

บทที่ ๑ ร้องขับ

๑ เมื่อนั้น พระจักรกฤษณ์ฤทธิรงค์เรืองศรี เสก
ออกพลับพลาหน้าศิริ พระจักรธรรมาธิราช
ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๒ ร้องไห้

๑ พอเสียงโกลาหลฟาดนั้น เคยสำคัญข้าศึก
ชกหาญ จึงตรัสถามไพร่ปรีชาชาญ เสียงสท้าน
ทัพใหญ่ใครยกมา ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๓ ร้องกระบี่กล้า

๑ บัดนั้น พิเภกขมก้มเกษา จึงนับขี้นาม
สามตา แล้ววันทาทูลพระหรรษย์ ซึ่งเป็นจอมจักรวงศ์
มาสงคราม ทรงนามอินทวิชิตวิธศักดิ์ ไปนเอน
องค์ไวยสทศกัณฑ์ อาสาพระยาบัณเฑาะว์ยกมา ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๔ ร้องกระบอบทอง

๑ เมื่อนั้น พระศรีภพลโลกนาถ ฟังทูลแถลง
แจ้งกิจจา จึงสั่งพระอนชายาใจ เจ้าองคคพลพล
นิกร ไปราญรอนผลาญยักษ์ให้ตกไซย แล้วตรัส
สั่งศกวิพงษ์ไป เสด็จทัพพลไพร่ในบัดนี้

บทที่ ๕ ร้องปฐม

๑ บัดนั้น สักขีพริบสั่งไล่เกยี่ คลานคล้อย
ลอบออกมาทันที องมเณตพลรณรงค์ ๑ ๒ คำ ๑

บทที่ ๖ ร้องมอญโขนดาบ

๑ เมื่อนั้น พระลักษณขันชมสมประสงค์ ขอพร
ลาพระหริวงศ์ ลิลลมาสรงคงคา ๑ ๒ คำ ๑

บทที่ ๗ ร้องกราวนอก

๑ ขันทรงรดแก้วสรกาญจน์ ทวยหาญกราบงาม
สามท่า ทหารลึงยิงขึ้นสัญญา ไคลคลาเคลื่อนพหล
พลนิกาย ๑ ๒ คำ ๑

บทที่ ๘ ร้องตุงตุง

๑ รดเอยราชรถทรง งอนระหงระเหิดเลิดฉาย
พระที่นั่งบัลลังก์แก้วแพรวพราว แท่นท้ายบุษบก

กระหนกเกริน เทียบอัครราชผาตผของ ทั้งระล่อง
 ลอยฟ้าเวหาเหิน รุ่งน่านำพลพลเกิน ชำเณนมุ่ง
 หน้ามาตรง ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๕ ร้องพม่า

๑ ครั้นถึงเห็นทพณขมมน ต่งคนคายนไฟระหรง
 จึงให้หยดพลนิกายอยู่ชายคง แล้วโยกลงลำคณทันใด
 ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๑๐ ร้องสร้อยสนตัด

๑ เมื่อนั้น อินทรชิตคึกคักทัพใหญ่ จึงตรัสสั่ง
 มหาเสนาใน ให้เร่งไฟระปะตาเข้ารวี ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๑๑ ร้องสุโขไทย

๑ บัคนั้น พวักพลสรวคักคึกขมมน ต่างลำแกง
 แผลงอิทธิฤทธิ์ เข้าต่อศรบริบจับประจัน ฯ ๒ คำ ฯ

๒๓
๑๒ บัณฑิต พวกระเบี่เรี่ยวแรงแข่งขัน จึงหา
ยุดแย้งมทงพัน พลกมณัฏ์แตกตายกระวายไป
๗๒ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๑๒ ร้องสาธิตา

๑๒ บัณฑิต สองเสนามารทหารใหญ่ เห็นพลแตก
ยับทั้งทัพไชย บึงพิโรธโกรธใจถึงไฟฟอน เข้าวร
ไล่พวกพหลพลกระเบี่ อสุวิตรุดไม่หยุดหย่อน ฟาด
ด้วยศาสตราทหาร วานรย่นย่อไม่ต่อคี่ ฯ ๔ คำ ฯ

๒๒ บัณฑิต สุนเสนสุรการกระบี่ศรี ต่างสำแดง
แผลงอิทธิฤทธิ์ เข้าวรสองอสุวิตรุดาน ว่องไว
ได้ทำเข้าดาโถม โจนกระโจมจับยักยัดหัวหาญ ขึ้น
เหยียบย่นพันพอนรอนราญ สองมามรม้วยมิดด้วยฤทธิ์
 ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๑๓ ร้องชาติรี

๑ เมื่อนั้น ไอรสทศกัศรียักษ์ เห็นอสุรสอง
 นายวายชีวิ อสุรวิโรธโกรธโกรธา กวักแกว่งศร
 สิทธิฤทธิรงค์ โนลงจากราชรัถา ไล่ควานรศท้อนมา
 ถิ่นนำรถทรงองค์พระลักษณ ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๑๔ ร้องนาคราช

๑ เมื่อนั้น น้องพระหวิวงศ์ทรงศกดิ์ แลเห็น
 ไอรสทศกัศรียักษ์ หาญหักคิพลย้อนมา จึงจับศรสังข์ฤทธิ
 รงค์ เสกใส่ลงจากราชรัถา รวบรั้งของค้อสุรา
 หันเหินเปลี่ยนท่ารวี ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๑๕ ร้องสุดใจ

๑ เมื่อนั้น อินทรชิตฤทธิไกรไชยศรี ไม่ขยับ
 ย่อท้อค่อคี่ ถ้อยที่หักโหมโรมราญ ฯ ๒ คำ ฯ

๒ เมื่อ นั้น พระลักษณคักดาเกล้าหาญ รับรอง
 ข้องกันประจันบาน ถ้อยทีทบบานค้ำค้อยุทธ ชนโห่ยียบ
 เข้าขุนมารวาวรอน พระกษยบั๊บบมกฏ คัดอ้ง
 อินทวิชิตฤทธิรุตม์ หันเหเซชชชวณไป ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๑๖ ร้องเชิดฉิ่ง

๑ เมื่อ นั้น อินทวิชิตค้อยค้ำรงทรงตัวไต้ ยิง
 โกรธตาแดงกัแสงไฟ หมายถึงระลั้งให้วางวาย
 จิงหยุคยชนศรนาคยาศ เณณผวกเณงำตามุ่งหมาย
 คเนแนแลชำเลื่องเยองกรวย พาดสายศรลั่นไป
 ทนใด ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๑๗ ร้องกรวารี

๑ เป็นนาควิคัมภีร์พระลักษณกับพลลิง ล้มกลิ้ง
 เกลื่อนกลาดไม่หวาดไหว หม่อมกษโษธิ์ดีใจ ร้อง
 เย้ยแผ่ไยไยทั้งไพร่นาย ฯ ๕ คำ ฯ

บทที่ ๑๘ ร้องตลุง

๑ พอเห็นพิเภกโหราจารย์ ขนมารตลึงเคียด
 หนึ่น กระทบบาทกรวดกรวยวเคียวพ่น แกว่งศัน
 ครไชยเข้าไล่ตี ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๑๙ ร้องตามพระธาตุ

๑ พอพิเภกหนีชกขกเข้ายา, ได้เวลาตัวรอน
 อ่อนแสงศรี จิตรลกับพหลพลโยธิ จะถลึงหลัง
 ยิงบุรีคัมภีร์ พระลักษณกับพลกระบี่ทองศร พิศม
 คงชาบม้วยมรณเป็นแม่นมั่น สั่งเสด็จเสด็จขึ้นรถ
 สุวรรณ เลิกพหลพลขันธเข้าลงกา ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๒๐ ร้องหน่เสือ

๑ เมื่อนั้น น้องท้าวทศกัศตรียักยา เลี้ยวลัด
 คักกันอรญา ตรงไปพลับพลาพนวัน ฯ ๒ คำ ฯ

๒ ครั้นถึงจงประนอมทบทวน องค์พระหริวงศ์รังสรรค์
แล้วเล่าความตามซึ่งไต่รับกัน ว่าพรรณพลา
ทางโคก ๖ ๒ คำ ๖

บทที่ ๒๑ ร้องทยอยชวน

๑ เมื่อนั้น พระรามพึงคังจะกินสินสังขา จีบพระ
แสงศรีศรีลดา นิลนันทน์หน้าคลาไคล เค้นว
เวียนวงหลงทวย เลี้ยวตระหลบมาข้างทางทิศใต้
ให้มีคิมิคมวิมลเป็นพันไป จะสำคัญอันใดก็ไม่
๖ ๔ คำ ๖

บทที่ ๒๒ ร้องเชิดฉิ่ง

๑ พระพิโรธแล้วคอกกลั่น เบจันทวาทิศเรือง
ศรี ชื่นศรกรไถ่ด้วยอุทธี พระจักรวิเลียงพลาทาง
นผลงไป ๖ ๒ คำ ๖

บทที่ ๒๓ ร้องกบเต็น

๑ เป็นท้าวทองเคื่อนหงายฉายแสง แจ่มแจ้ง
แนวทางสว่างไสว เห็นนาควิกรพลสถลไกร ยิ่งอวรณ์
ร้อนฤทัยไคลคลา หาพระน้องที่ตองนาคบาค พอ
เหลือบเห็นองค์พระนารายณ์รูปร่าง เสด็จเดินเข้าฉัตรพิศ
ภักตรา วาญวิญญาชของคลังไคก็ ๕ คำ ฯ

บทที่ ๒๔ ร้องเหรา

๑ ครั้นค้อยส่งไคกคัลย์จึงมีบัญชา ถามพระยา
พิเภกยักษ์ ซึ่งพระน้องกับพลพลกระบี่ เป็นกระนั้น
แล้วจะแก้ประการใด ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๒๕ ร้องตักกะตา

๑ บัดนั้น พิเภกทูลแจ้งแถลงไข พระอนุชาวนร
พลไกร สลยไขด้วยฤทธิพิศมณาคี จงทรงแสดง

แสงศรเป็นครุฑราช ให้สังหารนาคราศึกษณ์ พระ
อนชาจะพณคนชว กับกระบพรพลสถไลกร ๖ คำ ๖

บทที่ ๒๖ ร้องเชิดฉิ่ง

๑ เมื่อนั้น พระอวตารผ่านภพสมมุติ พังทลถก
ต้องทำนองใน เสียงพระแสงแผดงไปควัณญ์ ๖
๒ คำ ๖

บทที่ ๒๗ ร้องแผดง

๑ เป็นสุบรรณบินมาบนอากาศ เข้าโดยนายน
นาคราศคคาลากท ผดกระชากลากจิกขบิกชะย
จนนาคสูญสิ้นแล้ววินไป ๖ ๒ คำ ๖

บทที่ ๒๘ ร้องลมพัดชายเขา

๑ เมื่อนั้น พระลักษมณ์ศรีคริได พังกระบพรพล
สถไลกร ก็พณคนได้สมประดี ลกชนบักคมชนพระ

อุทธี ไม่ม้วยมอตรอกชีวิตเพราะศรัทธี จะขอของ
 มาทาผลลลิตี กว่าชีวิตจะม้วยไปด้วยกัน ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๒๕ ร้องสารถี

๑ เมื่อนั้น พระจักรีปรกติเปรมเกษมสันต์ จึงชวนพระ
 อนุชาจรวรดี มาขึ้นทรงรถสุวรรณคันไถ ลังให้เลิก
 โยธาดการ วานรให้ลั่นหวนไหว คลายคลีรพล
 สกลไกร กลับไปพลับพลาพนาลัย ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๒๖ ให้อำมาตย์เรื่องรวมเกียรติ

ตอนอินทรชิตแผลงศรพรหมาศ

บทที่ ๑ ร้องมอญรำดาบ

๑ ครั้นถึงโรงราชพิธี กาลสุรัสวดียังคมไหว้ ทูล
 จำพระองค์ทรงไชย ให้มาทูลข่าวนี้จามิตร แสง

ชาติยศฤทธิรอนมั่งกรกรรัฐ ไปโรมรันเลียบทัพด้วยจิตร
 ขอให้พระองค์ทรงฤทธิ ไปเช่นฆ่าบ่จามิตลให้มรณา
 ๐๑ & คำ ๑

บทที่ ๒ ร้องร่ำร้ายสับไทย

๐ เมื่อนั้น อินทรชิตลี้ภัยศึกก็ยกมา ไต่ยีนบอก
 ออกความอัปรา โกรธลี้มนตรเห็นเสน่ ลุกขึ้นกระต๊อบ
 ขวาทหวาดไหว เหม่ไธ่กาลสรวักย์ มาพบให้เป็นนาง
 กลางพิธิ ชีวตรมึงถึงที่จะบรรลือ หากคิณิกเคี้ยวว่า
 รับสั่ง จึงหยุกยั้งยกไทยโปรกให้ ว่าพลางทางทรง
 ครวไชย คลาไคลออกจากโรงพิธิ ๑๖ คำ ๑

บทที่ ๓ ร้องข้างประสานหา

๐ จึงตรัสสั่งรทการชาญกำแหง จะเปลี่ยนแปลง
 ภายหลังเป็นโกสีย์ ให้การุณราชสุริ แปลงอินทรีย์เป็น

คชาเขรวารรณ อันโยธาทั้งหลายให้กลายเพศ เป็น
เทเวศร์สุรางค์นางสรวรค์ ให้สำหรับขับรำระบำรพ
เร่งเตรียมไว้ให้ทันฤกษ์ก็ ๖ ๔ คำ ๖

บทที่ ๕ ร้องฝรั่งเร็ว

๑ บัดนั้น รุกการประนตบทศรี ออกมาเกณฑ์
กันทันที คอยเสด็จภูมิรณรงค์ ๖ ๒ คำ ๖

บทที่ ๕ ร้องตระเพลง

๑ เมื่อนั้น อินทรชิตชั้นชมสมประสงค์ จึงขยับ
แท่นสุวรรณบรรจง จำแลงแปลงองค์อสุรา ๖ ๒ คำ ๖

บทที่ ๖ ร้องชมตลาด

๑ เป็นโกถียทรงเครื่องเวืองอร่าม ล้วนแก้วแก้ว
วาววามเวหา ขยับพระแสงพรหมาศยาตรา เสด็จมา
เกษสุวรรณทันใด ๖ ๒ คำ ๖

บทที่ ๗ ร้องกราวนอก

๑ ขันทรงคอกชาเอรารวรรณ ทหารให้ให้สนั่น
หวั่นไหว ขยายยกโยธาคลาไคล ลอยกว้างมาใน
โพยมมลาย ๖๒ คำ ฯ

บทที่ ๘ ร้องกลองโยน

๑ ช้างเออยช้างนิมิตร เหมือนไม้ผืนช้างมัววน
เรืงเรงกำแหงหาญ ช้างศึกสู้รุต่วงที ผูกเครื่องเรือ
ทองทอง กรวดทองหล่อทองแสงศรี ห้อยหมักามรี ปก
ตระพองทองพรรณราย เครื่องสูงเรียงสามแถว ลาย
กายแก้วแสงแพรวพราว อภิรมชมสาย บังแทรกอยู่
เป็นคู่เคียง กลองชนะประโคมครึก มโหรีที่กก
ก้องเสียง แตรสังข์ส่งสำเนียง นางจำเรียงเคียงช้าง
ทรง สาวสร้างค่านางรำพ้อน คัจฉินรแน่นนวลหง
นักสิทธวิฤทธิรงค์ ถิอุทวนชิงวาลอยมา ๖๓ คำ ฯ

บทที่ ๘ ร้องเพลงกระบอก

๑ ครั้นถึงที่ประทับบ้านราษฎรชน เห็นวานรน้อยแสน
แน่นหนา กับทั้งองค์พระลักษมณ์ทรงศัสตรา ยืนรอตีนา
อยู่กลางพล จึงให้หยุดข้างทรงองอาจ ลอยเลื่อน
เกลื่อนกลาดกลางเวหน ให้กุ่มภินท์ขึ้นศาลจำแลงตน
ไล่กลชัยวาระบำบวรพ์ ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๑๐ ร้องแขกอะหวัง

๑ บัคนั้น รูปนิมิตฤทธิแรงแข่งขัน สาวสุรางค์
นางฟ้าเทวัญ บังคมคัลค้านับวิญญา ฯ ๕ คำ ฯ

บทที่ ๑๑ ร้องสร้อยสนตัด

๑ ต่างจับระบำรำพ้อน ทอกรกรักกรายซ้ายขวา
ร้ายเรียงเคียงคู่ประสมตา เลี้ยวไลไขว่คว่ำเป็นท่าทาง
ซ้อแจ้หระประเท้าเคล้าคล่อง เลี้ยวลอกสอศคล่องไป
ตามหว่าง วงเวียนเหียนหันกันกาง เป็นคู่คู่อยู่กลาง
อัมพร ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๑๒ ร้องกล่อมช้าง

๑ เมื่อนั้นพระลักษณ ผู้ทรงศักดิ์เรอทรงพร ทั้ง
พวกพลากร ครว้าพอนบนเมฆา หมายความว่าพระอินทร สุร
อัยศรเรอหรรษา พิศเพลินเจริญตา ทั้งพลสรวานร
ไพโร ๑ & คำ ๑

บทที่ ๑๓ ร้องแมลงวันทอง

๑ เมื่อนั้น อินทรชิตยินดีจะมีไหน เห็นข้าศึกเสีย
เชิงละเลิงใจ พลงจับศรไชยชนบชา พาศสายหมาย
เขม้นเข่นเขี้ยว น้าวเหนียวด้วยกำลังอภัย สังเกตลง
ทรงพระลักษณอนชา อสุราก็ลั่นไปทันใด ๑ & คำ ๑

บทที่ ๑๔ ร้องร้ายเร็ว

๑ ลูกศรกระพ่ายทั้งสายฝน ต้องพรกสิงพลงไม้ทน
ไต้ ต้องพระอนชาเสนาใน สลบไปไม่เป็นลมประที ๑
๒ คำ ๑

บทที่ ๑๕ ร้องถึงโศค

๑ มีคนนั้น หดมนานไม่ต้องครครี ยืนทวนตาล
 ไกรธังอัคคี ชี้น้ำว่าเหวยสหัสในย เหตุใดไปเข้า
 ข้างพวงกฤษี มาแสดงผลาญพระลักษณให้ตกโยย
 กระลางชีวันให้บรรลัย ให้สาโอินทราใจอาธรรม ว่า
 พลงแผ่นโนนโนนทวน ชนคความุทัยคชาอาสณู งาม
 หักคชชาเอรารวรรณ ซึ่งคันศรศักดิ์มีฉนวน ฯ ๖ คำ ฯ

บทที่ ๑๖ ร้องถึงลาน

๑ เมื่อนั้น อินทรชิตฤทธิไกรใจหาญ ไม่หลีกหลบ
 ขบพันประจันบาน รอนราวณผกผันทันท่วงที หันเหียน
 เปลี่ยนท่างำคร้าง คัดต้องหดมนานชาญไชยศรี กระเคน
 ไชยชัยเคียวกรั สลบพยับอยู่กบทยุทธนา ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๑๗ ร้องกราวรำ

๑ มีไชยไพรพิณาคัน อสวันสรวลสันต์ทรรษา
 โยธสมคนเนชสา คินเขาลงกาธาน ฯ ๒ คำ ฯ

บทเกร็ด สำหรับร้องมโหรีแต่โบราณ

บทที่ ๑ ร้องพัดชา

๑ ข้าทูลของนั้อยู่ทั้งหลาย เหล่าถวายสังคต
 บรรพาสีง บำเรอลำน้ำจำเรียง เคียงข้างพระแท่น
 บัลลังก์ใน ยังเกิดสำหรับขับกล่อม เพราะพร้อมสำเนียง
 เสียงใส จงเสวยศุขมัยบรมมไท ไสยาคันธอรแอ
 แนนเอน เอกองค์นงรามย่อมงามสม ด้วยบรมสมภาร
 พระก่อเกื้อ ละองค์ละองค์ประกอบชอยเชอ ควรรอเคอ
 คู่เคียงเรียงรมย์ อันซึ่งเฝ้าฝ่ายปลายพระบาท เคียร
 ทายด้วยนางนักสนม สงบเสงี่ยมเคียมคัลเมือบรม
 สมสวัสดิพิพัฒน์สถาวร งามสง่าทั้งพระยาสีหราช
 เอนอาศน์ด้วยนางไกรสร อำนาจหวาดไหวไปทุกนคร
 โอนอ่อนถวายนางนงเยาว์ มงคลบรรณาการเกลื่อน

กลาต ขอส่งดอกไม้มาศเงินเฉลา ทุกขวยชี (มิชาก
 กลาค) ทั่วยวทา ใฝ่เฝ้าบังคมคัลพระบาทา จงจำเริญ
 ไซยาอาณภาพ ให้ปราชรายทั่วทุกภาษา อันต่างประเทศ
 นานา จงมาพึงโพธิสมภาร ให้อยู่ในอำนาจาชาญา
 ผ่านผ่านไปทั่วทิศดาล กรุงกระษัตริย์น้อยใหญ่ในไทร
 ทาล ละลาญกลัวชะเยศเคชไกร บุญพระประเสริฐ
 เลิศลย พนแผ่นพิภพกัทรวันไหว ทั้งช้างแก้วมิ่งเมือง
 เรืองไชย ใต้สำหรับบุญพระทรงธรรม ปรีดิ์เปรมเกษม
 เสมา วัฒนาคุโขมโหสวรรณ กระษัตริย์ใดไม่เปรียบ
 เทียบทัน ถ้วยมหันตมหาจักรพรรดิ ประเสริฐไกลโดย
 ไอลุย์ สมบัติสมบุรณ์ภูถวัลย์ เลียงหล้าเป็นมหา
 จักรพรรดิ โสมนัสวัฒนารากร ขวามีเป็นที่พึ่งพา
 ทุกประเทศสกุศลโมสร ในกรุงเทพมหานคร ขวธานี
 ขวรมย์ ฯ ๒๕ คำ ฯ

บทที่ ๒ ร้องนางนาค

๑ เจ้าเอยนางนาค เจ้าคิดแต่เท่านั้นแล้ว เจ้าก็ขึ้นแก้ว แล้วเจ้ามาแซมดอกไม้ไหว จำปาสองห้อย สร้อยสังวาลแลมาโลย ชมพุ่ม้าสไป เจ้าห้อยสองข้าง สว่างาม ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๓ ร้องนางนงคราญ

๑ เจ้าเอยนกได เจ้าบินมาอยู่ยัดยัด บินมาจนมีค นางนงจะนอนวังไหน มีรวงวังวา ข้าจะให้เจ้าอาไศรย มาแล้วจะกลับไป ยากแก่ใจเจ้าเอย ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๔ ร้องสรรเสริญพระจันทร์

๑ เจ้าเอยเทียนทอง บัดเช้าที่หน้าแท่นทอง ทำขวัญเจ้าทั้งสอง ให้เจ้าอยู่กันดี ให้อยู่จนเท่าชรา ให้เจ้าเป็นมหาเศรษฐี อายุยืนได้ร้อยปี เลี้ยงพระ บิคามารดา ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๕ ร้องมอญแปลง

๔ เจ้าเอยเวียนเทียน เวียนไปแต่ซ้ายมาขวา
 ทักนิณโดยคำรา อายจำเวญขึ้นยอง จะปรารถนา
 สิ่งใด ให้ได้ทั้งใจประสงค์ สวัสดิ์ก็ดำรง เจ้าเงษม
 สุขเอย ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๖ ร้องมหาไชย

๑๐ เวียนเอยเวียนเทียน เวียนไปให้ครบสาม
 รอบ สิ่งสิ้นประกอบ ทั้งข้างแลมาซ้ายไท ส่วนข้าง
 มาแต่เหนือ ส่วนเรือมาแต่ข้างใต้ สมบัติอย่ารู้ไว้
 ให้ไหลมาดังทอธาร ฯ & คำ ฯ เจจจ

๑๑ ให้เอยให้พร พรนั้นอย่าได้คลาดแคล้ว เงิน
 ทองกองแก้ว ทั้งด้วยสรรพพัฒนา อายขึ้นจนแก้ว
 ถึงร้อยเศษเก็จพระวัสสา เป็นสุขทุกอริยา ไรคาอย่า
 ได้มีเอย ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๑ ร้องมนราโอด

๑ เวียนเอยเวียนเทียบ ครั้นว่ามากยเทียบแล้ว
เบิกบายศรีแก้ว สูงแล้วก็ได้สามชั้น พระอินทรพระ
พรหม เอร่มระย้ามากัน บายศรีสามชั้น ทำขวัญ
เจ้าร้อยชั่งเอย ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๒ ร้องราโค

๑ เจ้าเอยราโค น่ารักแก้วข้ารำคำ เจ้านั่งทองคำ
ห่มแสงสไบขลิบทอง เมื่อเจ้าจะเอยอย่าง เสมือน
ช้างจำลอง ห่มแสงสไบขลิบทอง น่ารักมาต้องใจเอย
ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๓ ร้องเหรา

๑ เจ้าเหราเอย รักแก้วข้าเอยเหรา สาวน้อย
เดินมา จะชมเจ้าเล่นสบายใจ เจ้างามละม่อม เจ้างาม
พริ้งพร้อมละไม ในไต้ฟ้าไม่หาได้ ไม่ปานหนึ่ง
ใบเจ้าเอย ฯ & คำ ฯ

๑ เจ้าเหราเอย รักแก้วข้าเอยเหรา บิดา
นั้นนาคา มารดานั้นเป็นมังกร มีคนทั้งสี่ หน้ามี
ทั้งครุยทั้งหงอน เป็นทั้งนาคทั้งมังกร เรียกชื่อ
ว่าเหราเอย ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๑๐ ร้องหงษ์ไข่ดอกบัว

๑ เจ้าเอยสังสาร นางนัการะเวก บินมา
เทียมเมฆ ไต่ยินแต่เสียงเจ้าลงมา ไต่ยินเสียงเจ้า
พลัดก็สุดลูกตา โอระแก้วกำพร้าว ห้างข้างทันนอน
พเอย ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๑๑ ร้องเนรปาดิ

๑ วันเอยวันนี้ เป็นวันฤกษ์ดีศรีสวัสดิ์ ทั้ง
ประทิพพัช นมัสการพระชินสีห์ ขอรทเหนือเกล้า
พระนมนี้เข้าภูษิตี คุณพระปกเกษิ ทุกคำทุกเข้า
เพราราบ ไหว้พระอิศวรแล้ว ข้าเอยไหว้พระนารายณ์

ไหว้เทพทั้งหลาย ไหว้ทั้งปิตามารกา ไหว้ครุฑาจารย์
ท่านเป็นผู้ส่งสอนมา เกษะคุณรักษา ให้ข้าอยู่
เป็นสุขเอย ฯ ๘ คำ ฯ

บทที่ ๑๒ ร้องทองย้อย

๑ ทองย้อยข้าเอย จะชมเชยไม่รู้แล้ว เสมือน
หนึ่งทองรองแก้ว เนื้อแล้วกล้ำเลิศเอย ฯ ๒ คำ ฯ

๒ ทองสักข้าเอย บ่หอนเลยจะหอมศรี ผ่อง
แผ้วรำค รัศมีก็เรืองรองเอย ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๑๓ ร้องนางกราย

๑ เจ้าเอยนางกราย เจ้าเพื่อนสหายของพี่เอย
หญิงใดไหนเลย ซึ่งจะมาเทียบมัทน์ เจ้ากรายแต่ละที่
ตัวพี่ย่อมรับขวัญ ระวังอ่อนแอบรรณ ขวัญในยเนตร
ของพี่เอย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๑๔ ร้องชมพุนท์

๑ กาเอยคำแดง แสงนาคนมเนอชมพุนท์
 มารยาตรเจ้าคี่เป็นที่สด โคมเคลลเลิศล้ำนารี แ่ง
 เนอเกลยงกลั่นล้ำควน รุ่งงามทราวมสงวนของพิ หญิง
 สันทั้งเมืองนี้ ไม่มีที่จะเปรียบเทียบเอย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๑๕ ร้องสร้อยตำนาน

๑ เจ้าเอยขาวสุม รักแก้วเจ้านมคัลลอย ศรี
 สัมบรรณหน้าซ้อย นมเนองามทั้งทรวคทรวง เมื่อเจ้าจะ
 ย่างเอยง ปลุกเปลื้องทำนองนางหงษ์ พิศุปรัก
 งวยง พิศทรวงก็ล้ำโลกเอย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๑๖ ร้องนาคเกยวพระสุเมรุ

๑ ตัวเอยตัวเจ้า ดังว่าพระยาราชหงษ์ ชวน
 ยริวรร้อนลง ว่าจะข้ามกระแสนสาคร พยพานี้เจ้า เจ้า
 สวาน้อยยังพานอ่อน ใจระชาคสองท่อน ที่ในสาคร
 ณเจ้าเอย ฯ ๔ คำ ฯ

๒ ทัวเฮยทัวเจ้า กังคอกปทุมโกมุท เมื่อยังไม่ผก
อยู่ในได้น้ำยังโย ครั้นผกขึ้นแจ้ง ต้องแสงพระสริยไต่
ย่นานกลักลับไว้ จะทำใครเล่าเจ้าเฮย ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๑๗ ร้องพระรามตามกวาง

๑ ทัวเฮยทัวน้อง กังหนึ่งกวางของโสกา เจ้า
ตามน้องมา เหมือนองค์พระรามตามกวาง น้องจะเข้า
คางยง น้องจะวิ่งเข้าคางยง ย่าวน้อยเอวบาง เจ้าตาม
ไม่ทันน้องเฮย ฯ & คำ ฯ

๒ ทัวเฮยทัวพี่ กังหนึ่งว่าองค์พระราม รักเจ้าจึง
ติดตาม เหมือนพระรามตามกวางทอง ถึงหนพี่ไม่ได้
ถลันวลไยเจ้าระหมอง บุญให้ระไค่น้อง มาร่วมหื้อ
ทัวเฮย ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๑๘ ร้องจันดิน

๑ คำเฮยคำแดง ทัวเจ้าแน่น้อยงามทรง รูป
นางอย่างหงษ์ คอเจ้าส่งอยู่เรียวจอย เมื่อเดินกวักนิ้ว

หัวชาย เยื้องกรายระลอกสอศสวย พิศุทธรังกังงวย
เพียงจะมี้วยก้วยโฉมเจ้าเอ๋ย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๑๕ ร้องสุวรรณมาลา

๑ เจ้าเอ๋ยเวียงนก รังของเจ้าอยู่บนต้นสน นก
นั้นพิวากน พี่ะบิงก็ไม่ต้อง มาจะยกมือไหว้ ขนนำไม้
ฉันทอง จึงจะยิงถูกต้อง นางนกน้องของพี่เอ๋ย ฯ
๔ คำ ฯ

๒ ตัวเขยตัวน้อง ดอกสร้อยสุวรรณมาลา ยาน
อยู่ในฉ้อฟ้า เก็บมาจะใส่พานทอง รูปร้ายชายชั่ว
มิให้มาต้องตัวของน้อง เก็บมาใส่พานทอง ควรแต่
ด้วยขาวสวรรค์เอ๋ย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๒๐ ร้องสระสม

๑ เจ้าเขยปลุกรัก แรกปลุกไว้ในอ่างทอง
ทำให้ซำรักน้อง พระทองไม่รู้สงวน รักของพี่เอ๋ย

๕๕ ทนแลจะแปรปรวน เจ้าของไม่รู้สงวน ควรฤมา
รักนี้สิ่งเคย ฯ & คำ ฯ

๒๐ เจ้าเคยปลุกรัก จะปลุกไว้ในอ่างแก้ว ต้น
รักพี่แล้ว ปลายไปเร่รักเขานั่น จะเด็ดขอกเสีย
แล้วจะรดน้ำให้ชื่น อย่าให้ไปเร่รักอื่น ให้คั่นมา
รักพี่เคย ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๒๑ ร้องยิกินใหญ่

๑ รักเจ้าทรมานสงวน อัมมวณเจ้าไว้ไม่ละวาง
ถนอมอมอมแอบแนบข้าง รักน้องเพียงพางหนึ่งดวงใจ
ร่วมเรียงเคียงชิดพิศวาส จะใคร่ครวญก็หาไม่ เสน่ห์
สนิทติดต้องใจ มิได้จะเอือนอ้มเคย ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๒๒ ร้องยิกินหกบท

๑ ไต้เคยไต้ฟ้า แต่พี่เลียบมาขอบแล้ว ไม่ปาน
หนึ่งแก้ว สีนวลเจ้าจำยาทอง ไต้ฟ้าเลียบมา ขงแผ่น

พิภพไม่มีสอง เนื้อเจ้าจำปาทอง ใต้ฟ้าระทายาก
 เอย ๑ & คำ ๑

บทที่ ๒๓ ร้องนางไห้

๑ บุญเอยบุญบล สันทเพยทั่วทุกสถาน ของ
 ไ้มีงวิมลมาลย์ มาอิงแอบแนบนวลนอน แม้นไ้
 เชยชมสมคึก แสนสนิทร่วมเรียงเคียงหมอน จะอุ้ม
 นวลนางพลาญพอน ร่อนรำถวายมือเอย ๑ & คำ ๑

๒ ความเอยความรัก จะกล่าวแก่แก้วกลใด
 ทวงสมรเจ้าอย่าอันไ้ ฟ้าไม่ร้างเจ้าไว้แรมรา แม้น
 ว่าศลาแก้วพลั้ท่ม กิ่งหนึ่งฟ้าระกลุ้มเปนน้า สุกสวาคี
 ไว้ไม่คลาศสักเวลา ฟ้าไม่ไ้กลน้องเอย ๑ & คำ ๑

๓ เจ้าเอยอย่าไ้ เจ้าสาวน้อยอย่าไ้ สำนึก
 ทองแรกไ้ เจ้าร้องไ้ไ้จะเป็นลง มือหนึ่งจะ

ผู้มีเจ้า มือหนึ่งนำวะกะเซียงพลาง เจ้าสาวน้อย
 เหวี่ยง ฟ้าไม่ห่างข้างน้องเอย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๒๔ ร้องเบ้าหลุด

๑ ลำเอยลำเภา แปะไล่ก็เลือนลอยมา ทั้ง
 ลมพญา มาโต้ด้วยลมสลากัน เจ้าอยู่เมืองไหน
 พี่จะไปเมืองนั้น ค่ายเป็นไต้เห็นกัน เจ้าดวงจันทร์
 ของพี่เอย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๒๕ ร้องถ่อถั่ว

๑ เจ้าเอยเรือใด ใช้ใบลงมาถึงก่อน ยิงนาย
 พระชนอน ผนังน้ำชล เจ้าเห็นว่ำน้องยาก บ่าวน้อย
 จิงจากหนี อันว่าไม่ตรี แต่นั้นโรยแล้วเอย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๒๖ ร้องปะตงโอด

๑ คำแดงแสงศรี มีภักตร์เพียงคังขวัญ โฉม
 เกลาขาวมาลัย ปลั่งปานดังว่าพาทอง แก่นกามงาม

สรวพโสภา ไต้ฟ้าไม่ลงสอง แก้มเข้ามาเปรียบ
ปรางทอง คอingatพหยาบเอย ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๒๗ ร้องปะตงพัน

๑ เย็นเอยเย็นนิก น้ำค้างเชยชกมลพาน หนาว
เชยบด้าแตกกาล พัดพานซ้อซ้อเชยเนอ คววญควาง
พพลางโหยหา แก่นแก้วแววหาทุกเมื่อ เชิญนาง
มาเอยแนบเนอ สอดต่างเสื่อให้คลายใจเอย ฯ & คำ ฯ

๑ ขาวเอยขาวสุทธ ภูทกานมเนออรชร ชะแล่ม
แซมซ้อยสร้อยสายสมร บวรลักษณาลาวรรณ เมื่อพิศ
ทั่วสารพางค์ เพียงพางหนึ่งนางสาวสวรรค์ ในขเนตร
เพศนลัญชัย ขวัญตาพหยาบเอย ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๒๘ ร้องอรชร

๑ เจ้าขอพระนคร นครศรีธรรมราช^๑ แสนคม

๑ บทมโหรีเหล่านี้มีหลายบทที่เข้าใจว่าแต่งณเมืองนครศรี
ธรรมราช

การมลลาค ทั้งพาศนาเจ้าก็มี เห็นเจ้าภริญจวน ความ
รักมจยวนใจพี่ แม้นมีไต่เจ้านี้ พี่ชายไม่มีเมียเอย ฯ
๔ คำ ฯ

บทที่ ๒๕ ร้องพระนคร

๑ เจ้าเอยพระนคร ค่อนทรายระเร่ ละพ่อเลี้ยงแม่
รักเจ้าพี่ตามมา พี่พร้าตากฝน พี่พร้ามาทนน้าพา
รักเจ้าตามมา เจ้าไม่นำพาพี่เอย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๓๐ ร้องลำไย

๑ เจ้าเอยพระนคร ค่อนทรายช่างแสนเลอียด
สาวน้อยเจ้าทำเคียด ก็พี่จะเห็นหน้าใคร ตัวเจ้าคือคำลา
พี่มาจะได้เอาไครบ พี่จะย้ายหน้าไปหาใคร ได้ปานหนึ่ง
โยเจ้าเอย ฯ ๔ คำ ฯ

๒ เจ้าเอยพระนคร ค่อนทองแลคอยู่ส้าง รักกัน
อย่าพลันร้าง นวลนางอย่าหมางใจ รักแล้วพี่ไม่เลียด

จะเลี้ยงเป็นเมียให้ได้ พรกเจ้าสิ้นสุใจ เจ้าออก
 ลไปผียะ ๖ & คำ ๖

บทที่ ๓๑ ร้องถอยหลังเข้าคลอง

๑ เจ้าเอยน้าไหล น้าไหลเข้าคลองบ้านขวาง ตัว
 พักนาง จะมาลงเรือสับพาย เจ้าพายกะทงสอง พ
 พายรองคอท้าย ให้น้ำปลายพาย สบายน้ำใจเจ้า
 เอย ๖ & คำ ๖

๒ เจ้าเอยน้าไหล น้าไหลเข้าคลองบ้านวี ตัวเจ้า
 กับพี่ จะมาลงเรือด้วยกัน พร้อมหน้าข้าไท จะไป
 ไหว้พระเกษมสันต์ ภาคน้ำได้พบกัน ทุกชาติทุกชั้น
 ณเจ้าเอย ๖ & คำ ๖

บทที่ ๓๒ ร้องบังใบ

๑ เจ้าเอยตัวพี่ เสมือนสาวศรีตกหล่ม สาวน้อย
 ทวามชม ถึงหนึ่งว่าแพนล่อช้าง ตางนั้นอปลา แก่

ชราชาเพลิงทั้งสองข้าง ยามหนุ่มแล้วนาง พ่ไม่
 ระวังเจ้าเอ๋ย ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๓๓ ร้องฟังคำ

๑ เจ้าเอ๋ยตัวเรียม เทียมหนึ่งสารซั่มมัน กิริยา
 เจ้านั้น กลพพิศุคพาน หมอช่วยให้ไล่คิก ก็ซุงซิก
 กล้วยเหิมหาญ เหนื่อยเปล่าไม่เข้าการ ดูเยี่ยงสาวเย็บ
 ไร่เอ๋ย ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๓๔ ร้องถอนสมอ

๑ เจ้าเอ๋ยหนานัก น้ำค้ำตกหนักลมชวย เชิญ
 เจ้ามานอนกล้วย พี่จะกล่อมให้เจ้านอน แสนสนิทฤ์วาง
 วาย ห่อนเอกายสายสุมว ระณอมทนกนอน เนื้อ
 ดมุนอุ่นอ่อนของพี่เอ๋ย ฯ & คำ ฯ

บทที่ ๓๕ ร้องโล้

๑ เจ้าเขยนาวา ยাত্রาเมอลมชวย แม่นแก้ว
 ตาพมาควัย จะช่วยกันชมสนกเขย ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๓๖ ร้องดอกไม้

๑ เทียบคั่นเคื่อนตรง ดอกไม้จะทรงเกสร เกีย
 ไ้จะวายทีนอน เจ้าคำแดงเนื้ออ่อนข้าเขย ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๓๗ ร้องดอกไม้ไผ่

๑ มาข้าจะเกียดอกไม้ จะเลียบไปให้ทุกกิ่ง เจ้า
 จะไม่ให้ฤสัถสัง เกียอกมิ่งของข้าเขย ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๓๘ ร้องดอกไม้พั่น

๑ มาข้าจะเกียดอกไม้ อันยานไสวดอกจำปา
 เกียได้ใส่เพลานี้ เอามาให้เจ้าชมเขย ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๓๕ ร้องสุวรรณหงษ์

๑๑ เจ้าสุวรรณหงษ์เอย นางหงษ์จะคายเอาคอก
แก้ว ยิ่งงามประเสริฐเลิศแล้ว นวลเจ้าสุวรรณ
หงษ์เอย ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๔๐ ร้องศรีประเสริฐ

๑ เจ้าเอยเจ้าบุญประเสริฐ ยังเกิดเจ้าเมอบชวค
ข้างนั้นออกบวช แลหนจะเข้ามณฑล ข้างนั้นโสภ
จะเอามาเป็นข้างคัน หนจะเข้ามณฑล เพราะเกิด
เจ้าเมอบชวคเอย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๔๑ ร้องอังคาร

๑ เจ้าเอยอังคาร วารศรีสิทธิโชคเอย พี่ได้เจ้า
ทราชมเชย มาสมรสเป็นคู่ครอง ผิดกับคุณก็ใช่ จึงได้
เจ้ามาร่วมห้อง รักใครไม่เหมือนน้อง เจ้านวลดอง
ของพี่เอย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๔๒ ร้องพระทอง

๑ พระทองเทพวังสรรค์ หล่อด้วยสุวรรณกำภ
เจ้ากรมบริวารไม่มีคู่ โคมตรชาวยชชังเอย ฯ ๒ คำ ฯ

๒ พระทองข้ารับหล่อเหลา หนักเล่าก็ไคร้อย
ชัง รัศมีนั้นงามอยู่เปล่งปลั่ง ทั้งเมืองไม่มีเหมือนเอย
ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๔๓ ร้องคู่พระทอง

๑ พระทองเจ้าจะไป น้องจะได้ไครมานอนเพื่อน
อินใจเจ้าก็ไม่มีเหมือน เจ้าเพื่อนทนนอนของน้องเอย
ฯ ๒ คำ ฯ

๒ เจ้าเอยเจ้าพี่ ค่อยอยู่จงก็กว่าจะมา จะไป
ก็ไม่ช้า จะพลันมาเป็นเพื่อนนอนเอย ฯ ๒ คำ ฯ

๓ พระทองเจ้าจะไป จะให้อะไรไว้น้องชม ขอแต่
ผ้ายายทซายหม จะชมต่างหน้าพระทองเอย ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๔๔ ร้องคำหวาน

๑ กล่าวเกลยงคำหวาน ลำน้าตาลอันโอชา
 อันว้าวรศวาหา อ้อมมาพลาตพล่งน้ำใจ รศน้ำตาล
 อันหวานล้ำ จะเปรียบด้วยน้ำคำก็ไม่ได้ ชามณิก
 ล้มอาลัย ที่ในถ้อยคำหวานเอ๋ย ฯ ๔ คำ ฯ

๒ กล่าวเกลยงคำหวาน เจ้านงควาญผู้แนบเนื้อ
 หวานแต่ปากนึ่งไม่ยอมเชื่อ คิดเล็ดลือคำชายเมื่อ
 ปลายมือ แล้วจะกลายเป็นเปรียบเล็ดลือใจ ว่าไว้
 นั้นยังกะไรฤฯ แล้วหวานจะจโคยชิดชิด นื่องจะ
 งามหารือเจ้าเอ๋ย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๔๕ ร้องกระระนะ

๑ เจ้าเอ๋ยลมชาย ไบไม้ต้องลมก็หล่นปลิว ฟัง
 ชายทางคิ้ว ให้สาวน้อยเจ้าตามมา เจ้านวลนะ
 แฉ่งเฮย ทวามเซยพิศเสนหา อย่าทำทรวงหนัก
 ชักช้า วันคืนไม่ทำเจ้าเอ๋ย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๔๖ ร้องสระบุโหรง

๑ เจ้าเขยจำปา เรียกว่าพระยาดอกไม้ หอมฟุ้ง
จริงใจ พี่เก็บมาให้เจ้าเขย ฯ ๒ คำ ฯ

๒ เจ้าเขยจำปา รักแก้วชำแซมมวยผม ครั้นพี่
ชื่นชม นวลเจ้าก็ชักมาขึ้นให้ ลมช่วยรวยประทีน
กลิ่นช่างฟุ้งเอาใจ รุกแก้มแกมดอกไม้ วรรณชน
ใจพี่เขย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๔๗ ร้องดอกไม้दान

๑ เจ้าเขยदान รักแก้วชำน่งยกมา รักมุก
พันปลา เจ้าห่มผ้าชมพูไทย จวนชวาตระงำทรน
สนทองแล้วแกมไหม สมนครด้วยนวลใบ มางาม
ละไมตาเขย ฯ ๔ คำ ฯ

๒ เจ้าเขยदान รักแก้วจะไปเมืองแขก ได้
ของสักร้อยแบก พี่มิให้เจ้าจำไป สลักจะจับคุม

ที่ปากน้ำพลใน พม่าให้เจ้าไป คำนั้นเมืองแขกเอ๋ย
 ฯ ๕ คำ ฯ

บทที่ ๔๘ ร้องดอกไม้ไทร

๑ เจ้าเอ๋ยดอกไม้พยอมเอ๋ย กลิ่นเย่อมหอมกว่า
 สกนม เก็บให้เจ้าแซมมวยผม นางทราชมชฌ์
 ข้าเอ๋ย ฯ ๒ คำ ฯ

๒ เจ้าเอ๋ยดอกไม้ช่ายหง บานในคงอยู่เรียงรัง
 รศศคนให้เหมือนกัน ห่อนอาวรณ์ของเอ๋ย ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๔๙ ร้องมัตตรา

๑ เจ้ามัตตราเอ๋ย คำแล้วจะนอนไหน นอน
 ย่ำเลไลย ยากแก่ใจเจ้ามัตตราเอ๋ย ฯ ๒ คำ ฯ

๒ เจ้ามัตตราเอ๋ย คำแล้วบ้านนี้ไม่เห็นมา
 นอนตรัยฟังนั่งท่า คอยหาเจ้ามัตตราเอ๋ย ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๕๐ ร้องเนียรคันโยค

๑ สารภีพิมายเฮย กลิ่นหอมหวานอยู่รวกเมือ
กลิ่นแก้วพแนบเนือ หอมชอบเชยเือกก่อใจ รศเร้า
ไม่โรยรา กลิ่นขบพาไม่เปรียบได้ ครั้นยามย้ายก็
หายหอมไป ไม่ปานหนึ่งโยเจ้าเฮย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๕๑ ร้องโลกแขก

๑ เจ้าเฮยชาวศรี มีลักษณะเือกตำแดง งาม
สมบุรณ์ยักต่าง เน่งเนือระเรือกอยู่เือกรวง ทรง
โฉมประโลมโลกีย์ ทั้งในโลกนี้ไม่มีสอง แก้มเจ้า
เปรียบปรางทอง ตัองตาพหยาเฮย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๕๒ ร้องมลากน้ำทอง

๑ เจ้าเฮยสำเภา ไซ้โยไปเข้ามลากา เริงรักจัด
จ่ายเือกองค์ ใดกำไรมามากเฮย ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๕๓ ร้องมาร่ำ

๑ เจ้าเอชทรมรัก อุ่มไล่ตักไว้มเซย มีใคร
จะวางใจเลย เพื่อนเสบยของเรียมอา ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๕๔ ร้องน้ำค้างวันตก

๑ เทยคินเคอนตรง คอกไม้จะทรงน้ำค้าง เก็บ
ไ้ระรายรอบข้าง เหวยาร่างน้อยของข้าเอย ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๕๕ ร้องมลายูหวาน

๑ คอกไม้นางแชนเกล้า ครนรุ่งเช้าคลคอก
คอกนเจ้าทศ คอกซ่อนผู้ให้ต่างเอย ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๕๖ ร้องกะทงเขี้ยว

๑ นุชนางกะทงเขี้ยว พันเนตรเคด็ยวเคลาแก้ว
นางงามเพริศเลิศแล้ว แก่นแก้วตาอย่าเอย ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๕๗ ร้อยยงหึงค

๑ หน้านวลยวนสมร นุ่มเนื้ออ่อนอรเฮอร์ลย์ ไชย
ชมนางพลาญรัชชัญ อันเนื่อน้องต้องฤาว่าง ฯ คำ ฯ

บทที่ ๕๘ ร้องนางนกขอม

๑ เท้าเขยนกโค ยินมาอยู่ระกาส ขั้อยู่ที่ชายหาด
ยังริมแม่น้ำมโนรมย์ แอ่นคสอเคล้าค้ บ้างขั้อยู่
จอมพนม พืชชวนเจ้าชม สว่างอารมณ์เจ้าเอย
ฯ & คำ ฯ

๑ นางนกนั้นโฉมงาม มีนามว่าสาธิกา ขั้อยู่
ยอดพฤกษา จ้านรธาแจ้วจับใจ คักได้จะให้ให้น้อง
คักรงทองมาใส่ไว้ เข้าข้าวคลุกกับไข่ จะแต่งให้
เจ้ากินเอย ฯ & คำ ฯ

๑ นกเอยนางชื่อโค ขั้กั้งไม้ซึ่งอนเขา มีนาม
นกแขกเต้า เคล้าคู่พลอดคักเลียงคน คักเมียแนบ

๓๓๓ ^๓นักโอบนกันนั้น ^๓อ้น ^๓มี ^๓ชื่อว่า ^๓นกแก้ว ^๓ส่ง ^๓เสียง
^๓อ้น ^๓จะ ^๓แฉะ ^๓อ้น ^๓ยัง ^๓กึ่ง ^๓แก้ว ^๓แล้ว ^๓พลอด ^๓เคียง ^๓คู่ ^๓เอน ^๓คั่น ^๓ก
^๓ว่า ^๓สาว ^๓รัก ^๓เจ้า ^๓สาว ^๓กอด ^๓สาว ^๓ชาว ^๓ตลาด ^๓ยอก ^๓กอด ^๓คค
^๓เจ้า ^๓แก้ว ^๓พ่อ ^๓เอย ๗ ๔ คำ ๗

๓ รุ่งเรืองรุ่งเช้า ไปเก็บน้ำเต้าคอรื เก็บได้กะฝาก
ครื สดสดวกพิทเวรือนอย ๒ คำ ฯ

๓๑ รุกเขากสันเล่หี่ แส่นเส่นหี่ฎาวางวาย งาม
สรรพสรรพพวงคากาย บ่ห่อนหน่ายแแก้วพเฮียบ ๖๒ คำ ๖

๓๒ เลียงสรวลมารวิ เลียงแก้วพิศุทราชมเชย
 ๓๓ อินนิมฺมฺลเย ชวชัยแก้วพนตานิมา ๓๔ คำ ๓

๑ เติดยบขุนหนามขนุน ไม่อ่อนอุ่นเท่าสายสมร

เมื่ออุ้มแอบของค้อว นอนแนบเนื้อเอื้อลุ่มใจ จะเปรียบ
แต่มีอน้อง อันถูกท้องผ่องพิศมัย อุ่นอกอุ่นฤไทย
สิ่งใดเทียบเปรียบยากเลย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๖๑ ร้องจำปาทองเทศ

๑ พิศผิวพรรณอันแผ้วผ่อง จำปาทองเทียบเปรียบ
ปาน หน้าเจ้าคังขั้วยาน ยอดสงสารของเวียมเอย
ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๖๒ ร้องขอมรำ

๑ นักรชมรเมื่อพอนรำ ตามลำนํ้ากรายกรีกกราย
ท่าก่งศรอ่อนแรงแหงนหงาย ทำเฉิดฉายฉะฉาโล โอน
แอ่นลงคายนินยาท สองมือวาทรำไ้อ้อ่า ไม่ท้าวเอย
ท้าวสุธา เลยรำท่าพอนอ่อนตัว ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๖๓ ร้องสมิงทอง

๑ เจ้าสมิงทองเฮย ลอยล่องจะไปเมืองเหนือ
จรเข้มนร่ายเหลืง จะหนนเรือเจ้าสมิงทองเอย ฯ ๒ คำ ฯ

บทที่ ๖๔ ร้องเขนง

๑๑ แสนเขยแสนงอน คจเขนงกาสรทงอนไกรัง ฟ
ไม่ทจวิคคิกโก จะชักโยงให้สจวิคเคย ๖ ๒ คำ ๖

บทที่ ๖๕ ร้องเพื่อนนอน

๑ เจ้าเขยเพื่อนนอน เจ้าเพื่อนทนอนพะเอย เจ้า
คำแคงทวามเขย ไม่เคยห่างข้างพอา ๖ ๒ คำ ๖

บทที่ ๖๖ ร้องคู่เพื่อนนอน

๑ น้องเขยน้องรัก พร้องทักเจ้าไม่ปรีปาก เพราะ
คำแคงเพื่อนยาก เจ้าจากข้างทนอนพะเอย ๖ ๒ คำ ๖

บทที่ ๖๗ ร้องเนอมโหร

๑ เจ้าเขยยามเย็น เป็นะมาอยู่แล้วรววยรวย พา
ฟไปนอนควย ฟจะกล่อมให้เจ้านอน นือซ้ายจะเป็นฟัก
มือขวาจะเป็นจามร สวาน้อยเจ้าอย่าอัน เจ้าเพื่อน
ทนอนพะเอย ๖ ๔ คำ ๖

บทที่ ๖๘ เรื่องวิศาลโลก

๑ เจ้าเฮยฮวาว่า เทพไท่นฤมิตร เทวสุภา
 ฤทธิ ในโลกนี้ไม่มีสอง เจ้าสามบริวารผู้ลบล้าง
 พิศมัยมิไ้จะชักข้อ ฤๅเห็นงามนักด้วยรักน้อง
 ต้องตาข้าไม่เป็นเฮย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๖๙ เรื่องคู่วิศาลโลก

๑ รูปเฮยรูปอ่า บรรดาสัตว์ไม่มีสอง ยิ่งวิจิ
 พิศโฉมนวน้อง มาต้องโลกกลักขณา จะนุ่งสิ่ง
 ไรก็งามสม จะห่มสิ่งไรก็รับหน้า หญิงทั้งหลาย
 ในโลกา มีมาไม่เปรียบเจ้าเฮย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๗๐ เรื่องอรุณแปดบท

๑ สาวเฮยสาวศรี แสนแต่มีวรรณสันตัก กลัด
 แกล้งแน่นน้อยกำคัก ถนุกถนอมอมมือ มือหนัก

ควรวะบรวง ปลูกนึ่งต้ององค์ถูกถ่อ เนออ่อนลมน
บุญญา อินระวางมอยากเฮย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๗๑ ร้องสร้อยสน

๑ เจ้าเฮยสร้อยสน หน้ามลเจ้าร้อยห้อยไว้ พำ
ผู้มีชื่อของเจ้าได้ มางามกะไรน่าเอ็นดู หอมรอยชวยชื่น
ใช้น้อย รยาร้อยเป็นพวงถู่ เห็นน่ารักน่าเอ็นดู โฉม
ตรเจ้าข้างร้อยเฮย ฯ ๔ คำ ฯ

บทที่ ๗๒ ร้องบ้ารบ่น

๑ พิศาศักย์พ่างพิมพ์ทอง นวลทองของผ่องผิวพรรณ
ทรงลักษณะลาววรรณ อันหญิงใดไม่เทียมเลย ฯ ๒ คำ ฯ

ขัณฑ์ ไทรหมวกนี้เป็นสำนวนเก่าที่สุดซึ่งมีในหอพระ
สมุด ฯ ๑ พิศาระหัดเห็นว่าเปนนทแต่งในกรุงศรี
อยุธยาบ้าง เปนนทแต่งที่เมืองนครศรีธรรมราชบ้าง
แต่งหลายสำนวนแลหลายยุค ลักษณะกลอนจึงต่าง

กันเป็นหลายอย่าง สันนิษฐานว่าบทโหรืหมวคนี้เห็น
จะมีผู้รวบรวมที่เมืองนครศรีธรรมราช แล้วได้ดัดชำระ
มา ยางที่จะเป็นเมื่อครั้งกรุงธนบุรี ดัดแก้ไขอย่าง
ซำรอกแลวิปลาคหลายแห่ง เมื่อตรวจชำระจะพิมพ์
ครั้งนี้ซ่อมได้บ้าง มีที่ที่ซ่อมอย่างไรก็มีบ้าง.

บทโหรื

ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา

กรมพระยาบำราบปรปักษ์

...~*~...

ที่ ๑ ร้องเพลงนางนาค

๑ สักยคำล้าร้องทำนองมาก ชอนางนาคเสนาะ
จริงทุกสิ่งสม โอ้ยามค่าน้ำค้างลงพรางพรหม เวลาสม
ล่องเรือฉิวฉิวมา แหงนชะเง้อแลชมพระจันทร์แจ่ม
เหมือนพวงแกมแก้วเนตรของเซยฐา คุกาวห้อมล้อม
ดวงพระจันทร์ภา • เหมือนนกลานางล้อมอยู่พร้อมเอย

ที่ ๒ ร้องเพลงพัดชา

๑ เวลาคำกล่าวพานิชาเอ๋ย คึกถึงเคยเคียงชม
 เมื่อลมทวน หอมปิ่นกลิ่นยวดยิ่งสำอองนวล เหมือน
 จะชวนชื่นใจให้ไสยา หนาวน้ำค้างพรางพรหมเมื่อลมตก
 ให้อุ่นอกแอบซิกขนิษฐา เหมือนยาทิพย์หยิบวางกลาง
 อูรา เพลงพัดชาชื่นฤทัยท่านเอ๋ย ฯ

ที่ ๓ ร้องเพลงลิลากะทุม

๑ เพลงนฤชาชื่อว่าลิลากะทุม ฟังก็ชุ่มชื่นเพราะ
 ช่างเหมาะเหม่ง ใครหัดจกัศรมาบรรเลง ให้วังเวง
 หวานหูไม่รู้วาย คึงเสียงน้องพร้องเพราะเสนาวล้า
 เหมือนน้ำอำมฤตยัสสาคไม่ขาดสาย ทั้งลิลามารยาตร
 แลนาคกราย สัมเหมือนหมายชอเพลงวังเวงเอ๋ย ฯ

ที่ ๔ ร้องเพลงกราวรามัญ

๑ มโหรี^{๔๕๕}รเรอ^๕มาเจอย^๕แจ้ว ให้^๕แว่ว^๕แว่ว^๕วาว^๕วีย
 เพียง^๕หลับ^๕ไหล โอ^๕พระ^๕พาย^๕ชาย^๕พาส^๕มา^๕โดย มา^๕ชาย^๕
 ใน^๕นา^๕สา^๕ให้อ^๕าว^๕รณ^๕ ช^๕น^๕อะ^๕ไร^๕ไม่^๕เหมือน^๕ค^๕ู่^๕ช^๕ช^๕น โด^๕ม^๕
 อ^๕น^๕ไม่^๕เหมือน^๕โล^๕ม^๕โด^๕ม^๕ส^๕ม^๕ร พ^๕ัง^๕ร^๕้อง^๕ร^๕ับ^๕จับ^๕ล^๕ำ^๕น^๕ำ^๕กร^๕าว^๕ร^๕ำ
 ม^๕อ^๕ญ ค^๕่อย^๕เคล^๕ื่อน^๕คล^๕าย^๕ว^๕าย^๕ร^๕อ^๕น^๕ฤ^๕ไท^๕ย^๕เอ^๕ย ๗

ที่ ๕ ร้องเพลงโล

๑ พ^๕ัง^๕ล^๕ำ^๕โล^๕ไ^๕อ^๕ล^๕ำ^๕ช^๕ำ^๕ฉ^๕ำ^๕เฉ^๕อย^๕ ร^๕ะ^๕ร^๕เ^๕อ^๕ย^๕ร^๕ับ^๕ส^๕่ง^๕น^๕ำ
 ส^๕ง^๕ส^๕ำ^๕ร ค^๕ิ^๕ก^๕ด^๕ง^๕แ^๕ก^๕ว^๕แ^๕ว^๕พ^๕ำ^๕ส^๕ท^๕ำ^๕ม^๕ำ^๕ล^๕ย^๕ เจ^๕ำ^๕เค^๕ย^๕อ^๕ำ^๕น^๕อ^๕ก^๕ษ^๕ร
 ไ^๕ก^๕น^๕อ^๕น^๕พ^๕ัง เ^๕ส^๕น^๕ำ^๕น^๕ำ^๕เ^๕ย^๕ง^๕เล^๕ย^๕ง^๕ละ^๕ล^๕ก^๕ พ^๕ิ^๕ศ^๕ภ^๕ัก^๕ท^๕ศ^๕ผ^๕อง
 เ^๕ล^๕ือ^๕ท^๕ง^๕เ^๕น^๕อ^๕ห^๕น^๕ง น^๕ว^๕ล^๕ระ^๕ย^๕ย^๕จับ^๕ส^๕ง^๕ป^๕ท^๕ิ^๕ป^๕ท^๕ัง คุ^๕เ^๕ป^๕ล^๕ง^๕
 ป^๕ล^๕ง^๕ป^๕ล^๕ม^๕ไ^๕อ^๕า^๕ไ^๕ย^๕เอ^๕ย ๗

บทมโหรีพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕

—*—

สร้อยเพลงเทพบรรณนารายณ์เกษียรสมุทร

๑ สวสวรรค์กัลยาเป็นข้าบาท ข้าพระองค์หริราช
เรื่องศรี ได้ทรงฟังวังเวงเพลงดนตรี สำหรับที่
วาสุเทพเกษียรสมุทร

๑ สองพระนางนาฏ ของข้าบาทนี้เคย ประคองเคย
เขนยเคียง แลสนสร้างนางจำเรียง ถวายเสียงสำเนียง
ทำนอง เชิญบรรทมทิพอาศน์ เห็นอนาคราชนัน
เรื่องรอง ทรงสกับขบขัน ให้เพราะต้องพระไทย เคย

สร้อยเพลงอเฮีย

๑ ได้เห็นจันทร์วันเพ็ญดูเด่นดวง พอชทุรวงชุ่ม
ชื่นเมื่อคนหลัง ครันแรมราดลับอัยแสงมั่ง ค่อย
เยอนสังข์หนึ่งไว้อาลัยลาน ไฉนวงจันทร์ควรไฉ

ไปลิบลิบ ถึงกลางเดือนเดือนกลีบคืนสุสาน แต่
เราพรากจากยี่หวาเป็นช้านาน ไยจึงไม่พบพานนาน
แล้ว เอย

สร้อยเพลงจีนเสไศกา

๑ นกสาลิกามาพลอดออกนอกคาน นกเอียววน
ไปแถลงแจ้งจิตรสมร นกไนรีปีกข้างชอน ช่วย
วิงวอนขนิษฐาให้อาไลย นกกระตัวตัวคืบมาน้อย
จะส่งข่าวเศร้าสร้อยเพียงตกโยย นกแก้วอกแก้ว
กลอยอุทัย ว่าพี่แสนพิศมัยไม่วาย เอย

บทมโหรีพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕

ทรงเมื่อกำลังเสด็จประพาสยุโรป
พระราชทานให้มโหรีร้องเมื่อเสด็จกลับถึงพระนคร

~

ร้องเพลงพระยาโศก

๑ ออกช้า พยายามคำจำเข้าแคบในหาย เกอ
แคบแนบเขนยพอกเขยหาย จักรเยนยลมรินถวิลวัง

ที่เคยอยู่เคยเห็นอยู่เป็นนิตย์ ต้องปลุกปลื้กละวางไว้
ข้างหลัง ฆานอนเคยเปลวแค้นแต่ลำพัง ฆาคน
นั่งปรนิตพิพิทว เอ๋ย

ร้องเพลงสุดสงวน

๒ ยามเที่ยง แสงแดดเปรี้ยงร่ายกายวาระหวั่น
ฆาสคนขับปรุ่งจรรวย ให้นึกขวยลูกเต้าเขามัก
ไว้คนจักสรวพกระจักสน มีแต่คนเคยสำออย่างซัด
ต้องละหอมอมสวาทิฆาตรุตรา อนิจาเจ็บใจอะไรเอ๋ย

ร้องเพลงบลัน

๓ ความหนาว ช่างก้าวร้าวนี้กระไรไม่กว้าง
ขวาง แหกมาแต่เมืองร้อนสัญจรทาง ต้องละร้างบ้าน
เรือนเพื่อนชัว หมายถึงหวังว่าจะพึงพิก ควรฤ
หักหาญหัวหนวนนักหนา ทั้งคลื่นกลอกละลอกซ้ำ
ซ้ำรว่า นี่แหละน่าเกาะครีศิตรจาง เอ๋ย

ร้องเพลงจรเข้หางยาว

๕ เนื้อเย็น มันได้เห็นแอดแควเรื่อยมเรื่อยมีใจ
 หาย ผากระเจกซึ่งน้ำทำแสบกาย ทั้งขวาย้ายเลียง
 มัจฉาในวาริ พันทรายขาวเอการังมาฝั่งก่อ เป็นชั้น
 ฉัวหลายอย่างล้วนต่างสี สหายัยกันละยังหาบรรทม
 คุท้วงทีถ้างเหมือนอย่างเขน

ร้องเพลงสืบท

๕ ปลาใหญ่น้อยลอยคลำคำผกว่าย เฉยสบาย
 คนใกล้มีได้เห็น เขาเปลี่ยนน้ำทำสหาย้วยวายกระเซ็น
 ข้างกระเด็นหยาดหยดอยู่อัครา เขาเหยื่อปวายว่าย
 กระแซงแย่งกันชูป ปากหมบหมุบลอยพละมตาม
 ภักษา แสนเลียบคายดวงใจมิได้มา จะปรีดาชมทะเล
 เนเป้อล เฮย

ร้องเพลงเขมรบกแก้ว

๖ นกน้อย ช่างพุกจ๋อยเงินหัดชักภาษา ขรรลง
 ลานหวานหวิญญา เหมือนจะพาให้สบายวายคำนึง
 ย่นลำน้าทำนองแต่สองอย่าง ไม่เปลี่ยนข้างจนจะ
 เบื่อเหลือคิณ คอยฟังขยับจิตระทึกทรวงกริ่ง ยิ้ม
 ประหนึ่งสำเนียงเสียงนก เอย

ร้องเพลงทยอยนอก

๗ กลิ่นกลายชานาสาพารุณ เมื่อยามดึก
 เคยชมทมกลิ่นหอม น้ำขบปรุจรวงรค้องคอกอม
 ถอดนอมขบผาประสาน กลิ่นกลายทาบกระคาย
 วาตรปไว้ จะสั่งให้โคมตรูรู้เหตุผล ชมคอกไม้
 แสนเบือเหลือจะทน คิณคนใดเคยวันขึ้นใจ เอย

ร้องเพลงเขมรโพธิสัตว์

๘ พระลบ ไฉนหลบหมอกสลับหรือกลัวหนาว ฝน
 ตกพรำซำหießเป็นกราวกราว สโนขาวปลิวเกลื่อน

เหมือนนุ่นปลิว ถิ่นทางหว่างไศลโกฏิวิถิ แถววารี
 พลันเป็นควนฉิว น้ำแข่งลาดตากขาวยาวเป็นทิว ลม
 พัดริ้วไฉ่วันทั้งฉิน เอย

ร้องเพลงออกทะเล

๑ สายสมร แต่ทำจรจากเจ้าแสนเศร้าหมอง
 ควียไรคู่อยู่สำหรับประคับประคอง ค้องชุ่นช้องเคือง
 เชิญเป็นนิรันดร์ ยามกินต้องยาไครยใช้ฝรัง ยาม
 นอนนั่งเหลือทนจนหนักขึ้น มีแต่เงอะงะวงงุนจนทวน
 ไม่เค็กสรวสรวังวาระอา เอย

บทร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี

ความที่ ๑

พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย) แต่ง

ความ	ศุขสมยศทั้ง	บริวาร
เจริญ	พละปฏิกาณ	ผ่องแผ้ว
จง	ยืนพระชนม์นาน	นับวอบ ร้อยแซ
มี	พรหมเกียรติเลิศแล้ว	เล่ห์พียงเพ็ญจันทร์

ความที่ ๒

ความที่ ๒

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงพระนิพนธ์
สำหรับพวกคนตรีทหารวังถวาย

๑ ข้า วร พทธ เจ้า เหล่า วิริย พล พลา สบ
ไสมย กาละ ยัตกมล ร่วม นร จำเรียง พรรค สรร
คุริย พล สฤษดิ์ มณฑล ทำ สกดิ์ แก่ นฤบาล ผล
พระ คุณะ รักษา พล นิการะ สุข สำนัด ขอ บันดาล
พระ ประสงค์ใด จงสฤษดิ์ ทั้ง หวัง วร หฤไทย คุ
ถวาย ไชย ดังนี้.

ความที่ ๓

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงพระนิพนธ์
สำหรับพวกคนตรีชายหญิงวังถวาย

ข้า วร พทธ เจ้า เหล่า ยพ ยพ ติ ขอ กร
สุลี วร ยทบงส์ ส่ง ศัพท์ ถวาย ไชย ใน นฤ ประ
สงค์ พระ ยศ ยิง ยง เยน สิริ เพราะ พระ ขวัญ

ผล พระ คุณะ รักษา ปวง ประชา เป็น ศุขะ สาร ขอ
 บันดาล พระ ประสงค์ ไต จง สถิตย์ถิ กัง หวัง วรรณ
 หฤไทย คุณะ ถวาย ไชย นัน.

ความที่ ๔

ทรงพระราชนิพนธ์ ในรัชกาลปัจจุบัน สำหรับใช้ทั่วไป

๑ ข้า วรรณ พุทธ เจ้า เสนา มโน แล สิริ กราน
 นน พระ ภูมิบาล บุญญะ ทิเรก
 เอก บรรณ จักรินทร์ พระ สยามินทร์ พระ ยศ
 บัง ยง เสน สิริ เพราะ พระ บริบาล ผล พระ คุณะ
 รักษา ปวง ประชา เป็น ศุข สาร
 ขอ บันดาล ๓ ประสงค์ ไต จง สถิตย์ถิ กัง หวัง
 วรรณ หฤไทย คุณะ ถวาย ไชย ขโย.